

Br 1890 I. 46

UN

M

BRIEF

Br. 1890, I, 46.

H E T
UNIVERSITEITSGEBOUW
TE
UTRECHT.

MEDEDEELING en VOORDRACHT

VAN

28 JUNI 1890

MET

BRIEFWISSELING OVER 1888, 1889 en JUNI 1890.

UTRECHT — J. VAN BOEKHOVEN — 1890.

UN

BR

H E T
UNIVERSITEITSGEBOUW

TE
UTRECHT.

MEDEDEELING en VOORDRACHT

VAN

28 JUNI 1890

MET

BRIEFWISSELING OVER 1888, 1889 en JUNI 1890.

UTRECHT — J. VAN BOEKHOVEN — 1890.

Nº.

Ac

Utrecht, den 28sten Juni 1890.

Nº. 352 F.

Nadat wij aan Uwe vergadering de Mededeeling en voordracht van 2 Februari 1888 hadden toegezonden, welke niet in behandeling is gebracht, werd in verschillende geheime vergaderingen de gedragslijn besproken, welke, in verband met de verandering van Ministerie, in zake het Universiteitsgebouw diende te worden gevolgd.

In de geheime vergadering van 26 April 1888 werd door de leden Uwer vergadering, die het woord voerden, er op aangedrongen, dat Burgemeester en Wethouders zouden trachten de zaak op een ander standpunt te brengen, zoodat de Gemeente zich niet contractueel tot het bouwen zoude verbinden, en in de vergadering van 24 Mei 1888 werd nader van gedachten over dit gewichtig onderwerp gewisseld. Bij die gelegenheid werd van wege ons College medegedeeld, dat eene audientie bij Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken was aangevraagd en dat het in de bedoeling lag van Burgemeester en Wethouders eene poging te doen, om eene andere en nieuwe wending aan de zaken te geven.

Sedert werden de Wethouders Coblijn en Reiger den 31sten Mei ter audientie bij Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken toegelaten. Van den afloop dezer audientie

Aan den Gemeenteraad.

en van den eigenaardigen loop, dien de onderhandelingen buiten onze schuld in de eerstvolgende maanden namen, hadden wij de eer U den 22sten October 1888 (Bijlage A, uitsluitend gedrukt voor de leden van den Raad) kennis te geven.

Bij de audientie (Bijlage B, uitsluitend gedrukt voor de leden van den Raad), waarvan wij het niet dienstig oordeelen het uitgebreid verslag te publiceeren, tenzij daartoe bepaaldelijk door den Raad wordt besloten, werd o. a. getracht van Z. E. de verzekering te verkrijgen van Z. E. bereidwilligheid om een nieuw plan onzer bouwmeesters te onderzoeken en gepoogd de zekerheid te verkrijgen, dat geen verdere tegenstand zoude zijn te wachten tegen de bekende hoofdbeginselen, welke onze architecten, in overeenstemming met den wil van den Raad, bij het ontwerpen meenen te moeten volgen. De medegebrachte schetsen werden tot nader onderzoek aan het Ministerie gelaten, en door Z. E. werd aan onze geëecommitteerden zeer bepaald het voornemen te kennen gegeven om in een tweede onderhoud de zaak verder te behandelen.

Dat tweede onderhoud heeft evenwel niet plaats gehad, want den 23sten Juli 1888 ontvingen wij de teekeningen zonder oproeping tot eene audientie terug. Door den Heer Boer werd echter een brief ontvangen, die niet van een nummer is voorzien en die niet door den Minister van Binnenlandsche Zaken is onderteekend, maar door den Heer Mackay, en waaruit de Voorzitter van ons College den indruk verkreeg, dat op dat oogenblik geen onderhandelingen gewenscht werden.

Wegens de redenen, uiteengezet in Bijlage A, werd toen door ons besloten onze architecten opdracht te geven tot de vervaardiging van een nieuw ontwerp, waarin zoo veel mogelijk aan de van Rijkswege geuite wenschen zoude

worden voldaan, zonder echter toe te geven aan die eischen, die ook herhaaldelijk in den Raad als onredelijk waren gekwalificeerd.

Daartoe werd den 30sten Augustus 1888 eene conferentie met de beide bouwmeesters gehouden, en hebben zich verder de Wethouders Coblijn en Reiger — na den brief van 19/20 September 1888 (Bijlage N°. 1) — den 13^{den} October daaraanvolgende naar Delft begeven om professor Gugel over te halen zijne taak niet neder te leggen. Toen Prof. Gugel zich, evenals de Heer Vermeijs, had bereid verklaard om de opdracht te aanvaarden, gaven wij nog denzelfden dag hiervan kennis aan Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken en voegden daarbij de mededeeling, dat wij ons voorstelden de vrucht van die vernieuwde opdracht zoo spoedig mogelijk aan Z. E. ter kennisneming en goedkeuring aan te bieden. (Bijlage N°. 2). Den 27sten October 1888 deelde Z. E. ons evenwel mede bereid te zijn de onderhandelingen weder aan te knopen, zoodra het door Z. E.'s ambtsvoorganger den 19^{den} December 1887 aan ons gezonden contract zoude zijn tot stand gekomen. (Bijlage N°. 3).

De bezwaren daartegen werden in onze missive van 13 November 1888 uitvoerig uiteengezet (Bijlage N°. 4) met dat gevolg, dat Z. E. de Minister van Binnenlandsche Zaken ons bij missive van 12 December 1888 (Bijlage N°. 5) mededeelde, dat Z. E. aan de ontwerp-overeenkomst, welke door den Raad in zijne vergadering van den 14^{den} October 1887 was aangenomen, Z.E. goedkeuring hechtte.

Ten gevolge van deze gunstige beschikking werden de Heeren Gugel en Vermeijs den volgenden dag door ons uitgenoodigd zich te belasten met de samenstelling van eene opgave van eischen.

Den 6^{den} Maart 1889 werd door de heeren bouwmeesters aan deze opdracht voldaan (Bijlage N°. 6 en 6^a), terwijl

zij, op ons nader verzoek (Bijlage N°. 7) om mededeeling van het bedrag, hetwelk zoude worden vereischt voor den bouw volgens dat toegezonden programma, antwoordden, dat de bouwkosten volgens dit programma van eischen de vroegere raming met $\pm f 15000$ zouden overtreffen (Bijlage N°. 8).

In de vergadering met gesloten deuren van 19 Maart 1889 werd door ons machtiging gevraagd en gekregen (Bijlage N°. 9), om het door de Heeren Gugel en Vermeijs opgemaakt programma van eischen aan de goedkeuring van den Minister te onderwerpen en daarover zoo noodig onderhandelingen met Z.E. te voeren, waarop wij den 25sten Maart bovenbedoeld programma aan de goedkeuring van den Minister hebben onderworpen (Bijlage N°. 10 en 6^a).

Na eene tusschen-correspondentie van weinig belang (Bijlagen N°. 11 en 12) ontvingen wij bij missive van 1 Februari 1890 (Bijlage N°. 13) mededeeling van den uitslag der overwegingen, waartoe het door ons ingezonden programma van eischen bij Z.E. had aanleiding gegeven.

Wij hebben ons daarop gehaast den Heer Prof. Gugel uit te noodigen tot het houden eener conferentie. Op deze conferentie, die den 14^{den} Februari 1890 ten Stadhuize plaats had, werd o. a. de mogelijkheid besproken, om onafhankelijk van het Rijk tot de stichting van een Universiteitsgebouw over te gaan en verder den Heer Gugel de opdracht gegeven, ons schriftelijk van advies te dienen omtrent bovengemelde missive van den Minister.

Reeds den 24sten Februari werd aan deze opdracht voldaan door de toezending van een uitvoerig Rapport (Bijlage N°. 14), dat, evenals de brief van den Minister, ter lezing heeft voorgelegen voor de leden van den Raad.

Na onderzoek van dit Rapport werd door ons het verzoek

aan den Minister van Binnenlandsche Zaken gericht om een onderhoud, ter bespreking van de zaken betreffende het te stichten Universiteitsgebouw.

Nadat in Uwe vergadering van den 13^{den} Maart l.l. door den Heer Templeman van der Hoeven omtrent den voorgenomen bouw eene motie (Bijlage N°. 15) was ingediend, waarvan de behandeling op voorstel van den Voorzitter tot een nader te bepalen dag werd uitgesteld, ontvingen wij van den Heer Gugel het op 13 Maart 1890 gedateerd antwoord op de vraag omtrent den bouw onafhankelijk van het Rijk (Bijlage N°. 16) en den 5^{den} April van den Minister het bericht, dat de gevraagde audientie den 11^{den} April zoude worden verleend.

Op den vastgestelden dag hebben zich daarop de Wethouders Coblijn en Reiger naar den Haag begeven om met Z. E. de zaken te bespreken.

Het besprokene gaf aanleiding tot eene conferentie met den Heer Gugel, en tot eene nadere opdracht om te onderzoeken of het mogelijk is aan het te stichten gebouw eene andere, verder van de Domkerk verwijderde plaats te geven, en om, als die vraag in toestemmenden zin konde worden beantwoord, ons te rapporteeren, welk terrein daarvoor noodig zoude zijn.

Reeds den 20sten April ontvingen wij van Z.H.Gel. bericht, dat de ruimte genoegzaam is voor eene alleszins voldoende distributie, en den 21sten April eene plattegrondteekening, waaruit die indeeling blijkt.

De daarop gevoerde onderhandelingen met de eigenaars van de perceelen mochten echter aanvankelijk geen gunstigen uitslag opleveren. Van dezen stand van zaken heeft de Wethouder Coblijn den 19^{den} Mei en, bij diens ongesteldheid de Wethouder Reiger den 23sten Mei, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken mededeeling gedaan.

In verband met deze besprekingen werd den 24sten Mei 1890 ons schriftelijk antwoord op den brief des Ministers van 1 Februari dezes jaars verzonden (Bijlage N°. 17 en 17^a), waarop ons reeds den 30sten Mei werd medegedeeld, dat Z. E. aan het met dien brief ingezonden gewijzigd programma van eischen goedkeuring hecht (Bijlage N°. 18).

Hierop slaagden wij er in het perceel van den Heer van Burkom tot den prijs van f 16,000.— en het benodigde terrein van de erven Wiesman voor f 22,000.— in handen te krijgen.

Den 9^{den} Juni verleende de Minister op nieuw audientie aan den Wethouder Reiger, waarop dezerzijds de brief van 17 Juni 1890 (Bijlage N°. 19) verzonden werd, die door Z.E. beantwoord werd den 26 Juni. (Bijlage N°. 20).

En hiermede is deze belangrijke zaak een nieuw stadium ingetreden.

De Gemeenteraad is nu in de gelegenheid met volkomen vrijheid te kiezen tusschen den vroeger voorgenomen bouw, die bij de krachtige en jegens onze gemeente welwillende houding van den tegenwoordigen Minister, wel niet door tegenwerking zal worden vertraagd, en eene andere plaatsing van het door ons te stichten monument.

Het heeft uit den aard der zaak geruimen tijd een onderwerp van overweging bij ons uitgemaakt, of wij aan Uwe Vergadering een voorstel zouden indienen tot wijziging van de tot dusverre te dezer zake genomen besluiten. Toen echter de Minister ons een subsidie van f 21,000.— in uitzicht stelde, op de voorwaarden, welke uit onze voorstellen nader blijken, oordeelden wij het raadzaam van Uwe vergadering de vereischte machtiging te vragen.

Wij mogen niet verhelen, dat daardoor aan de Gemeente, behalve de meerdere uitgaven, die een gevolg zijn van de uitbreiding der eischen, en waarvan wij U reeds kennis

gaven (Bijlage 8) een nieuw offer van ($f 38.000 + f 2660 - f 21.000$) = $f 19.660$ wordt opgelegd. Toch meenen wij het besteden van die som te moeten aanbevelen.

Het komt ons namelijk voor, dat het Universiteitsgebouw, op de nieuwe plaats gesticht, al zal het, op zich zelf beschouwd, niet meer aan de eischen van het schoonheidsgevoel voldoen dan het vroeger ontworpen, door de meerdere verwijdering van de hooge Domkerk, meer tot zijn recht zal komen.

Verder zal het sloopen van het Leesmusem ten gevolge hebben, dat van het plein een beter gezicht zal worden verkregen op de Zuidzijde van de fraaie Domkerk, terwijl de bouw van het zooveel hoogere Universiteitsgebouw op de plaats, waar thans het Leesmusem staat, dat gezicht zeker nog meer dan thans zoude belemmeren.

Eindelijk stellen wij ons voor, dat van Rijkswegen enkele jaren aan den in het gezichtkomenden buitenmuur van den kloostergang wel eene met de omgeving passende bekleeding, zal worden gegeven, zoodat ook dat monument, aan welks restauratie zulke aanzienlijke sommen zijn besteed, meer tot zijn recht en meer in het gezicht zal komen.

Ten einde de uitgaven, die nog voor de gemeente zullen overblijven, te kunnen beoordeelen diene het volgende overzicht.

Aankoop van het huis van Jhr. Ram . .	f 44,100.—
Honorarium en onkosten aan de Heeren	
Gugel en Vermeijs (Raadsbesluit 24 Jan. 1889) -	4,957.28
	f 49,057.28
in ronde cijfers . . .	- 49,000.—
Bouwkosten	- 140,000.—
Transporteeren . .	f 189,000.—

Transport . . .	f 189,000.—	
Aankoop perc. van Burkom en Wiesman. . .	- 38,000.—	
Onkosten op dien koop	- 2,660.—	
Belooning Architect, Opzichters, enz. . .	- 9,000.—	
		f 238,660.—
 Af bijdrage Provincie . . .	f 25,000.—	
» » ingezetenen . . .	- 48,000.—	
Subsidie Rijk	- 21,000.—	
		- 94,000.—
		f 144,660.—

of in ronde cijfers f 145,000.—, terwijl voor de Gemeente in 1885 was gerekend op eene uitgave van f 100,000.

Indien niet wordt overgegaan tot de uitvoering van het nieuwe plan, dan zullen de kosten ongeveer f 20,000 lager zijn. In elk geval komt der Gemeente nog ten goede de rente, welke gekweekt is van de som, die door de vrijgevigheid der ingezetenen is bijeengebracht. Bovendien kan men verwachten dat aan belooning architect enz. geen f 9000 zal worden besteed.

Tot ons leedwezen laat de beschikbare tijd niet toe aan onze toelichting die uitbreiding te geven, die wenschelijk ware in verband met het belang van het onderwerp. Wij geven er evenwel de voorkeur aan, dat de verzameling gedrukte stukken U spoedig bereikt, en stellen ons te Uwer beschikking om mondeling een en ander nader uiteen te zetten. Alleen zij nog medegedeeld, dat de zekerheid niet bestaat, dat het Rijk het subsidie van f 21,000 zal verleen. Bij den beperkten tijd bestaat niet de gelegenheid om den aankoop der perceelen afhankelijk te stellen van de goedkeuring der Wetgevende Macht. Het belang van het Rijk bij de dading omtrent de klooster-

gangen is evenwel zoo groot, dat de aanneming van eene betrekkelijke wet ons niet twijfelachtig voorkomt.

Op de leeskamer van den Raad worden te Uwer inlichting overgelegd de volgende teekeningen:

- I. Een schetsplan van Professor Gugel.
- II. Een schetsplan door de bouwmeesters in Maart 1889 ingezonden bij het program van eischen.
- III. Eene situatietekening van de omgeving van het Munsterkerkhof met aanduiding van de grenzen der te koopen perceelen.
- IV. Een plattegrond, ontvangen van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken bij den brief van 1 Februari 1890.

Om de aangevoerde redenen hebben wij de eer U voor te stellen:

- I. Ons te machtigen met den Staat der Nederlanden eene dading te treffen, waarin in hoofdzaak het volgende wordt bepaald.

«De nog tusschen den Staat en de gemeente Utrecht «hangende geschilpunten over het eigendomsrecht «van twee strooken grond met daarop staande kluizen «en bogen en van het binnenplein, een en ander deel «uitmakende van het terrein, waarop zich de klooster- «gang bevindt, worden in der minne geëindigd op «de volgende wijze:

1. «De gemeente Utrecht ziet geheel af van elk «eigendoms- of eenig ander recht op den Vrijhof en «op de kloostergangen met het terrein, waarop deze «zich bevinden, kadastraal bekend Gemeente Utrecht, «Sectie B, N°. 2656, en erkent den Staat der Neder-

«landen als eenigen eigenaar van die perceelen zonder eenige reserve hoegenaamd.

«Daarentegen verbindt zich de Staat een doorgang «voor voetgangers lang de zuidzijde van de Domkerk «open te houden, in den regel dagelijks van 7½ uur «des morgens tot 10 uur des avonds, en dien te «onderhouden, schoon te houden en te verlichten.

2. «De gemeente Utrecht staat in vollen en vrijen «eigendom af aan den Staat der Nederlanden, die in «eigendom aanneemt het geheele gebouw, kadastraal «bekend Gemeente Utrecht, Sectie B, N°. 2655, «waarin thans het Leesmuseum gevestigd is.

3. «De gemeente Utrecht verbindt zich binnen «twee jaren (na de sluiting der overeenkomst) op «hare kosten tot het tot aan den beganen grond «sloopen van het gebouw in punt 2 bedoeld, het «zodoende vrijkomend terrein met klinkers te be- «straten en in dier voege op te leveren, dat de «kloostergang aan die zijde geheel open als historisch «monument van het plein zichtbaar worde.

«De opbrengst van de afbraak komt ten bate der «gemeente, welke het behoorlijk onderhoud der be- «strating van het vrijgekomen terrein nu en later ten «haren laste neemt.

4. «De Staat der Nederlanden verbindt zich ter «uitvoering van het vorenstaande aan de gemeente «Utrecht een subsidie te verleen van f 21,000, in «gedeelten uit te keeren vóór 1 Januari 1894.

5. «Alle kosten op de te sluiten overeenkomst «vallende, met uitzondering van die van zegel, komen ten laste van den Staat.»

II. Te besluiten tot aankoop der perceelen, kadastraal gemeente Utrecht, Sectie B, N°. 602, N°. 2695 gedeeltelijk en N°. 2696 gedeeltelijk, en daartoe te nemen de volgende besluiten:

A. De Raad der gemeente Utrecht,

overwegende, dat het bij de stichting van het Universiteitsgebouw, ter verfraaiing van het Munsterkerkhof, noodig is de beschikking te hebben over het perceel, kadastraal gemeente Utrecht, sectie B, N°. 602, toebehoorende aan den Heer Willem van Burkom;

overwegende, dat deze zich heeft bereid verklaard, het bedoelde perceel aan de gemeente te verkoopen voor de som van zestien duizend gulden;

Besluit:

1. van den Heer W. van Burkom voor de gemeente aan te koopen het hem toebehoorend perceel aan het Munsterkerkhof, kadastraal gemeente Utrecht, Sectie B, 602, en zulks voor de som van zestien duizend gulden, onder voorwaarde dat het perceel den 1sten November 1890, onbezwaard en niet langer verhuurd dan tot 1 Mei 1891, aan de gemeente zal worden geleverd.

2. Burgemeester en Wethouders te machtigen hierin verder het noodige te verrichten,

B. De Raad der Gemeente Utrecht,

overwegende, dat het bij de stichting van het Universiteitsgebouw, ter verfraaiing van het Munsterkerkhof, noodig is de beschikking te hebben over de perceelen kadastraal Gemeente Utrecht, Sectie B N°. 2695 gedeeltelijk en N°. 2696 gedeeltelijk, toebehoorende aan de erven van den Heer J. H. Wiesman;

overwegende, dat de Heer A. C. Wiesman zich

namens de erven heeft bereid verklaard, mits daartoe de noodige rechterlijke machtiging worde verkregen, bedoelde perceelen aan de gemeente te verkoopen voor de som van twee en twintig duizend gulden;

Besluit:

1. Van de erven van den Heer J. H. Wiesman voor de gemeente aan te koopen de hun toebehoorende perceelen aan het Munsterkerkhof, kadastraal Gemeente Utrecht, Sectie B N°. 2695 gedeeltelijk en N°. 2696 gedeeltelijk, op bijgaande teekening met eene roode kleur aangeduid, en zulks voor de som van twee en twintig duizend gulden en verder onder de volgende voorwaarden:

a. De grenzen tusschen de gedeelten der perceelen 2695 en 2696, welke aan de verkoopers verblijven of hetwelk gemeen eigendom blijft, en datgene wat aan de gemeente overgaat, worden bepaald door de volgende lijnen:

uit het zuidelijkste punt van de westelijke buitenzijde van den muur der thans bestaande werkplaats (op de teekening aangeduid met letter *a.*) loopt de grenslijn noordelijk in de richting van een van wege het gemeente-bestuur door den Directeur der gemeentewerken vast te stellen punt *x*. — tot aan het op de teekening aangeduid punt *b.*; dit punt *x* moet vallen tusschen het noordelijkste punt (gemarkt *x*¹.) van gemelden muur der thans bestaande werkplaats en tusschen het noordelijk uiteinde der lijn die het verlengde uitmaakt van het bestaande, thans reeds in rechte lijn loopende gedeelte van gemelden westelijke muur der werkplaats, welk punt op de teekening is aangeduid met *x*².

Op het gedeelte dezer grenslijn, zich uitstrekkende

van gemeld punt *a.* tot aan het punt *b.*, in de lijn van den te stellen muur *b.c.* wordt door de gemeente op hare kosten een scheidingsmuur gesteld die tusschen haar en de verkoopers gemeen zal worden.

Van gemeld punt *b.* loopt de grenslijn naar het punt *d.* langs de lijn *b.c.*

In gemelde lijn *b.c.* zal een muur worden gesteld op een afstand van 1.62 M., ten zuiden van den muur die thans aan de zuidzijde van perceel 2696 dit perceel van perceel 2695 scheidt; van dezen muur zal het gedeelte *b.d.* door de gemeente Utrecht als gemeene scheidsmuur worden gesteld, terwijl het gedeelte *d.c.* door de verkoopers kan gesteld worden. Gemeld punt *d* is gelegen in het verlengde van de lijn *ef*, zijnde de westelijke buitenkant van den bestaanden muur aan de oostzijde van den thans bestaanden uitgang.

Van het punt *d.* loopt de grens tot het punt *f.* in het verlengde van de voormelde lijn *ef*. Ook op dit gedeelte *d f.* wordt door de gemeente Utrecht een scheidingsmuur gesteld, die gemeen wordt als gezegd.

Van het punt *f.* loopt de grens in westelijke richting naar het punt *g.* in de lijn evenwijdig aan den muur thans tusschen de perceelen 2696 en 2695 zich bevindende (straks vermeld) en wel op een afstand van hoogstens 80 centimeter van dezen bestaanden muur.

Het punt *g.* vormt het westelijke eindpunt van de oostelijke scheiding van den nader te vermelden gang en de ligging van dat punt *g* wordt bepaald door de aan dien gang te geven breedte, nader te vermelden.

Ook op dit gedeelte *f g.* der grenslijn stelt de

gemeente Utrecht een scheidingsmuur welke gemeen wordt als voormeld.

De gemelde scheidingsmuur zal aangelegd worden op een hoogte van 2.50 M. boven het hoogst thans bestaande grondvlak.

b. De scheidingsmuur tusschen de perceelen 2696 en 2697 zal voor zoover die buitenmuur wordt, door de gemeente Utrecht op hare kosten worden bekleed met een halve steen van harde steensoort.

c. Aan de oostzijde van dien aldus bekleeden muur zal een gang van minstens een Meter breedte onbebouwd blijven liggen als gemeenschappelijk eigendom van verkoopers en de gemeente Utrecht, om uitgang te geven naar het Munsterkerkhof. Deze gang is op de teekening aangeduid met de letters *g h i k*.

In den grond van dezen gang zal de gemeente Utrecht, de versnijding van het aan de oostzijde door haar op te richten gebouw mogen plaatsen. De gang zal langs de lijn *i k*. worden afgesloten met een ijzeren hek, waarvan elk der mede-eigenaars een sleutel heeft, en dat — buiten den tijd dat bepaald van den gang gebruik wordt gemaakt — gesloten moet blijven. De gemeente Utrecht zorgt voor de bestrating van dien gang.

d. Op het zuidelijkste gedeelte van het afgestanen deel van perceel N°. 2695, op de nevensgaande situatie-teekening met stippellijn aangegeven en begrepen tusschen de letters *a l m n*, mogen geen gebouwen geplaatst worden, hooger dan de scheidingsmuur.

e. In het op den af te stanen grond te stichten gedeelte van het gebouw zullen in de gevels, gericht naar de niet verkochte gedeelten van de bovengenoemde

perceelen, geene andere ramen mogen worden gemaakt dan welke voorzien zijn van ondoorzichtig glas. Alleen het bovengedeelte dezer ramen mag beweegbaar zijn.

f. De gekochte perceelen worden uiterlijk den 1sten Mei 1891 onbezwaard en onverhuurd geleverd.

2. Burgemeester en Wethouders te machtigen hierin verder het noodige te verrichten.

III. Goed te keuren de opgave van eischen, die den 22sten Mei 1890 door ons aan Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken is opgezonden, (Bijlage N°. 17) en die door Z. E. bij missive van den 30sten Mei 1890 (Bijlage N°. 18) is goedgekeurd.

IV. Mits de Wetgevende Macht vóór den 1sten December 1890, hare goedkeuring zal hebben gehecht aan de dading bedoeld sub I,

ons te machtigen:

a. tot het sluiten der overeenkomst, welke de Raad zich, bij besluit van den 14^{den} October 1887, bereid heeft verklaard aan te gaan, met dien verstande, dat Art. 1 daarvan werde gelezen:

«Contractante ter andere, wenshende ter gelegenheid van het feest van het 250-jarig bestaan der Utrechtsche Universiteit door eene feestgave hare belangstelling in deze instelling te betoonen en te haren behoefte behoorlijke lokalen beschikbaar te stellen, verbindt zich aan het Munsterkerkhof op de terreinen, kadastraal gemeente Utrecht, Sectie B, Nos. 602, 603, 2696 gedeeltelijk en 2695 gedeeltelijk binnen 3 jaren na de goedkeuring, bedoeld in artikel 2, een aanvang te maken met de stichting van een nieuw gebouw en dit gebouw, hetwelk

gemeente-eigendom blijft, aan contractant ter eenre ten behoeve der Rijks-Universiteit te Utrecht, kosteloos in bruikleening af te staan»

en dat

de 3de alinea van Art. 3 vervalt.

b. Daarna aan de Heeren Professor E. Gugel en F. J. Nieuwenhuis op te dragen de plannen en het bestek op te maken voor het Universiteitsgebouw, te stichten op de sub. IV omschreven plaats en voldoende aan de vastgestelde opgave van eischen.

- V. Voor de verdere kosten van de stichting van het Universiteitsgebouw van gemeentewege beschikbaar te stellen eene som van f 95,000.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht,

De Burgemeester,

(get.) F. H. COBLIJN, *Weth.*

De Secretaris,

(get.) DE WATTEVILLE.

Betreffende:
het Universiteitsgebouw.

DELFT, 19 September 1888.

UTRECHT, 20 September 1888.

WelEdelAchtbare Heeren!

De vertrouwelijke mededeelingen, welke ons in de vergadering van 30 Augustus j.l. over den staat der Universiteitskwestie welwillend werden verstrekt, hebben bij ons een punt van veelzijdig en nauwgezet onderzoek uitgemaakt, waarbij wij niet in gebreke bleven, naast de reeds beproefde distributies, de nog mogelijke oplossingen van het vraagstuk tot een onderwerp van studie te maken.

Wij nemen de vrijheid, de uitkomst van ons overleg in de navolgende beschouwingen en opmerkingen nederteleggen.

Kon volgens de ons gedane mededeelingen de houding van den tegenwoordigen heer Minister van Binnenlandsche zaken in het algemeen ons niet den indruk geven, dat Zijne Excellentie van een ernstig streven tot spoedige oplossing van het vraagstuk van den Universiteitsbouw wordt bezielde, ook de weinige in zeer vage en weifelende aanduidingen mondeling in vooruitzicht gestelde concessies schijnen ons, door het laatste schrijven van den heer Minister, althans gedeeltelijk, wederom in twijfel gesteld te zijn.

Aan
Burgemeester en Wethouders
der Gemeente Utrecht.

Het in de ministerieele aanschrijving uitgedrukte verlangen , dat in een nieuw project voor het Universiteitsgebouw op de harmonie met de omgeving zou moeten worden gelet, kan immers in verband met de gewisselde stukken moeielijk anders worden opgevat, dan dat het ontwerp met den kruisgang en het groote auditorium *in stijl behoort overeen te komen.*

Over het vereischte aantal collegekamers en de daarvoor gewenschte afmetingen zijn geen nieuwe gegevens verstrekt, evenmin over de grootte van het kleine auditorium, een der voornaamste punten van verschil tusschen de deskundigen en adviseurs der Regeering en Uwe bouwmeesters. Er bestaat dus voor een nieuw project geen bepaald programma en het ontwerpen van een nieuw plan op grond van deze gegevens of bloote vermoedens ware inderdaad niets anders dan een werken in het blinde.

Wanneer wij daarbij overwegen, dat een op zulke gebrekkige grondslagen ontworpen nieuw plan wederom aan het oordeel van den Senaat, van het Curatorium en aan de adviezen van de deskundigen des heeren Ministers zal moeten worden onderworpen, bij welke autoriteiten omtrent de eischen van het gebouw ook geen overeenstemming bestaat, en wij roepen ons het vroeger gebeurde voor den geest, dan is het inderdaad niet te verwonderen, dat ons aanvankelijk de lust ontbrak en de moed ontzoonk, den reeds verrichten Sisyphus-arbeid andermaal op te vatten.

Is het noodig hierbij aan de ongehoorde aanmatigheden van den rijksbouwkundigen adviseur te herinneren, die in zijne rapporten niet eens den toon wist te treffen, die in het verkeer onder beschaafde, of zelfs alleen fatsoenlijke lieden gebruikelijk is, en die op eene ook voor leeken vatbare wijze de meest doorslaande bewijzen heeft gegeven van volslagen gemis aan oprechtheid of objectiviteit.

En toch werd door de meerderheid van het Curatorium, zonder in acht neming van den wijzen en geijkten stelregel: «audiatur et altera pars!» met de eenzijdige betoogen en inlichtingen van deze specialiteit genoeg genomen en op grond daarvan advies uitgebracht.

Onmogelijk kunnen wij ons aan eene dergelijke bejegening voor een tweede maal blootstellen.

Alleen aarzelend en gedreven door den goeden wil, de door Uw College opnieuw beproefde pogingen tot oplossing der Universiteitskwestie onzerzijds tot aan de uiterste grens der mogelijkheid te steunen, kunnen wij onder deze omstandigheden *onder zekere voorwaarden* tot het aanvaarden eener nieuwe opdracht besluiten.

Wat deze laatsten betreft, achten wij ons in de eerste plaats verplicht, Uw College in overweging te geven, van Zijne Excellentie den tegenwoordigen Minister van Binnenlandsche Zaken eene nadere verklaring uittelokken, of en in hoeverre Zijne Excellentie de bepalingen van het programma der vroegere regeering *bindend of facultatief verklaart*.

Meer bepaald zijn het de beide voornaamste punten van verschil: de kwestie over de afmetingen van het kleine auditorium en die over den stijl van het gebouw, waaromtrent nadere ophelderingen en bepaalde verklaringen zeer zeker vóór de aanvaarding onzer nieuwe taak vereischt zijn.

Naar het gevoelen van den eersten ondergeteekende falen alle planverdeelingen, waarin niet door de verplaatsing van den hoofdingang tot het groote auditorium naar de hoofdas dezer zaal voor eene behoorlijke en rechtstreeksche gemeenschap van het auditorium met het nieuwe gebouw wordt gezorgd. Op grond daarvan en om andere redenen moet het bij het projecteeren van eene nieuwe distributie van het hoogste belang worden geacht,

vooraf ook volkomen ingelicht te zijn, of het doorbreken eener hoofddeur in de hoofdas van den grooten gehoorzaal, tot gemeenschap met het nieuwe gebouw, al of niet de goedkeuring van Zijne Excellentie kan wegdragen.

Met het oog op nieuwe verhandelingen met het College van Curatoren, die het onmiddellijke gevolg zullen zijn van de indiening van een nieuw ontwerp, zal naar onze overtuiging eene welwillende tusschenkomst van Uw College voldoende zijn, om in het vervolg de behandeling der zaken op eene andere wijze te doen plaats hebben.

Het eenvoudige betoog, dat bij het uitbrengen van een oordeel of bij het vervullen eener arbitrage in zaken als de onderhavige *het hooren van beide partijen* een eisch van billijkheid en rechtvaardigheid is, zal wel voldoende zijn, om ons in het vervolg nieuwe onverdiende krenkingen te besparen.

Ten slotte achten wij ons in het belang van een goeden voortgang der zaak tot de volgende opmerkingen verplicht.

Voor het geval, dat Zijne Excellentie de heer Minister op den eisch van zijnen ambtsvoorganger blijft persisteeren en voor het kleine auditorium eene grootte van 130 M² noodig acht, zal naar onze overtuiging de vraag over de onderdrukking of verplaatsing van den openbaren doorgang opnieuw een onderwerp van ernstige overweging behooren uittemaken. Wordt het nieuwe Universiteitsgebouw op denzelfden afstand van den Dom geplaatst als het bestaande Leesmuseum, dan is de mogelijkheid, eenen 2 M. breeden doorgang buiten en naast het Universiteitsgebouw — onder het traptorentje — aanteleggen niet uitgesloten.

Zoowel in het belang eener doelmatige distributie als in het belang der buitenordonnantie ware de verwijdering van den openbaren doorgang van zijne tegenwoordige plaats zeer wenschelijk.

Ons vleierende, dat de door ons geuite wenschen en gestelde voorwaarden door Uw College als billijk en door de omstandigheden en feiten gemotiveerd zullen worden erkend, en daarom Uwe instemming zullen vinden, noemen wij ons met de meeste hoogachting

van Burgemeester en Wethouders voornoemd,

de dienstwillige Dienaren,

(get.) E. GUGEL.

(get.) C. VERMEIJS.

Nº.

Zijn
B

Nº. 31.

Utrecht, 13 October 1888.

Gelijktijdig met de ontvangst door den Voorzitter van ons College van Uwer Excellentie's missive van 23 Juli l.l., kwamen wij in het bezit van de teekeningen en schetsen, welke Uwe Excellentie onder zich had gehouden, in afwachting van het nader onderhoud, dat door Uwe Excellentie was toegezegd aan de commissie uit ons College, welke den 31sten Mei de eer had bij Uwe Excellentie in audientie te worden toegelaten.

Aangezien ons uit deze terugzending is gebleken, dat Uwe Excellentie dat nader onderhoud niet noodig oordeelde, alvorens door ons College verdere maatregelen werden genomen, ter bevordering van de tot standbrenging van het ontwerp voor een Universiteitsgebouw, dat de goedkeuring ook van Uwe Excellentie zoude kunnen verwerven, hebben wij onze bouwmeesters uitgenoodigd tot het houden eener conferentie ter nadere overweging der eischen, waaraan het ontwerp ter bereiking van het boven omschreven doel, zoude gerekend kunnen worden te moeten voldoen.

Eerst wegens de uitlandigheid der beide bouwmeesters, later wegens eene ongesteldheid van den Heer Professor Gugel, moest deze conferentie worden uitgesteld, zoodat zij niet eerder konde worden gehouden dan den 30sten Augustus l.l.

Naar aanleiding van het nader advies, dat wij van de bouwmeesters mochten ontvangen, hebben wij gemeend hen te moeten handhaven in de reeds in 1886 aan hen gegeven opdracht tot het vervaardigen van bouwplannen

*Aan
Zijne Excellentie den Minister van
Binnenlandsche Zaken
te 's-Gravenhage.*

voor het van gemeentewege aan het Munsterkerkhof te stichten Universiteitsgebouw, de vrucht van welke vernieuwde opdracht wij ons voorstellen zoodra mogelijk aan Uwe Excellentie ter kennisneming en goedkeuring aan te bieden. Wij stellen er prijs op Uwe Excellentie dit ons besluit mede te deelen ten einde Uwe Excellentie eenigszins op de hoogte te houden van den stand van zaken, en vleien ons met de hoop, dat de Hoogleeraar Gugel, die van Rijkswege is belast onze aanstaande Architecten in de «Schoone Bouwkunde» op te leiden, en onze bekwame en ervaren Architect, Directeur der Gemeentewerken — rekening houdende met de beschikbare ruimte en geldmiddelen — er in zullen slagen aan het ook thans weder door ons College in hunne kunde gesteld vertrouwen bij vernieuwing te voldoen.

Ook bij dit nader overleg is ons gebleken, dat de bouwmeesters volharden in hunne meening, dat op door hen blootgelegde gronden de Gothische stijl voor het Universiteitsgebouw moet worden uitgesloten. Waar ons College zich zijne mindere kennis ten deze volkomen bewust is, heeft het uit eerbied voor het gezag van den Hoogleeraar, die, zooals boven gezegd werd, van Rijkswege met eene zoo gewichtige roeping als de vórming onzer aanstaande bouwkundigen zich belast ziet, gemeend het gebruik van dien stijl ook thans niet te mogen voorschrijven.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht,

De Burgemeester,
(get.) W. R. BOER.

De Secretaris,
(get.) DE WATTEVILLE.

Nº.

Beri
1888,
siteits

B

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

N°. 3139. Afdeeling O.

Bericht op schrijven van 13 Oct.
1888, n°. 31, betreffende Univer-
siteitsgebouw.

's-Gravenhage, 27 October 1888.

Met genoegen zag ik uit Uw schrijven van 2 Februari jl. aan den Gemeenteraad, waarvan kennis werd gegeven aan mijn ambtsvoorganger bij missive van 7 Februari ll. n°. 38, dat het door dezen op 19 December 1887 aan U gezonden ontwerp-contract geene overwegende bezwaren bij U had gevonden en dat de aanneming daarvan door den Gemeenteraad door U niet werd ontraden.

Met verlangen zag ik dan ook uit naar eenig bericht of de Gemeenteraad zich met de bepalingen van dat concept-contract heeft kunnen vereenigen.

Doch telkens, en bij het bezoek van de Commissie uit Uw college op 31 Mei jl. en nu laatstelijk bij de ontvangst van Uw nevensvermeld schrijven, zag ik mij daarin teleurgesteld. Gaarne verklaar ik mij bereid om, zoodra gemeld contract zal zijn tot stand gekomen, de gedurende zoo langen tijd afgebroken onderhandelingen weder aan te knopen en deze zaak, zooveel van mij afhangt, zoo mogelijk tot een goed einde te brengen.

Aan

*Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.*

Waar in Uw laatste schrijven gezegd wordt dat Uw College meent de door U gekozen bouwmeesters te moeten handhaven in de opdracht tot het vervaardigen van bouwplannen, meen ik te mogen opmerken, dat noch door mijn ambtsvoorganger, noch door mij er op is aangedrongen of als voorwaarde gesteld, dat die bouwmeesters door U zouden worden losgelaten. Ook trof het mij in dat schrijven, dat tot tweemaal toe en met nadruk er op gewezen wordt, dat de heer Gugel door de Regeering is benoemd tot hoogleeraar in de schoone bouwkunde; ik zal hieruit toch niet moeten opmaken, dat het Uwe meening zou zijn, dat hij door zijne benoeming tot hoogleeraar onfeilbaar is geworden of dat aan U of mij kritiek op zijne bouwplannen niet veroorloofd zou zijn?

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(get.) MACKAY.

N°. 63.

Utrecht, den 13^{den} November 1888.

Bij Uw Excellentie's missive van 27 October l.l., n°. 3139 Afdeling O. werd ons medegedeeld, dat Uwe Excellentie zich bereid verklaarde om de gedurende zoo langen tijd afgebroken onderhandelingen omtrent het alhier te stichten Universiteitsgebouw weder aan te knopen, zoodra het contract, dat door Uw Excellentie's ambtsvoorganger op 19 December 1887 aan ons gezonden is, zal zijn tot stand gekomen, en werd ons de teleurstelling van Uwe Excellentie kenbaar gemaakt over het ontbreken van eenig bericht of de Gemeenteraad zich met de bepalingen van dat concept-contract heeft kunnen vereenigen.

Naar aanleiding van het thans door Uwe Excellentie uitgesproken verlangen, dat de zaak van het contract tot een einde worde gebracht, hebben wij de eer de volgende beschouwingen aan de welwillende overweging van Uwe Excellentie te onderwerpen.

Toen de dezerzijds aangewende pogingen, om den Ambtsvoorganger van Uwe Excellentie te doen terugkomen van de gestelde eischen omtrent de contractueele verbintenis tot stichting van het Universiteitsgebouw niet mochten worden bekroond met den te dezer stede zoozeer gewenschten uitslag, en Zijne Excellentie vasthield aan het concept van

*Aan
Zijne Excellentie den Minister van
Binnenlandsche Zaken
te 's-Gravenhage.*

den 19^{den} December 1887, werd door ons College den 2^{den} Februari 1888 aan den Raad kennis gegeven van den stand van zaken.

Bij deze kennisgeving werd door ons College niet voorgesteld om te voldoen aan het verlangen van den toenmaligen Minister van Binnenlandsche Zaken.

Ook na den 2^{den} Februari meende ons College zoodanig voorstel niet te mogen doen en werd diensgevolge onze mededeeling van 2 Februari 1888 niet door den Voorzitter bij den Raad in behandeling gebracht.

De redenen van dat uitstel zijn de volgende.

Van den aanvang af heeft er bij ons College bezwaar tegen bestaan om in de overeenkomst van bruikleen bepalingen op te nemen, waarbij de Gemeente — die niet door contractueele bepalingen verzekerd is van den even aanzienlijken als gewaardeerden geldelijken steun der Provincie en der Ingezetenen — zich tot de stichting van het Universiteitsgebouw contractueel zoude verbinden.

Toen echter gebleken was, dat Uw Excellentie's Ambtsvoorganger de opname van de verplichting tot stichting bleef verlangen, is door ons, onder mededeeling van al de missive des Ministers, een ontwerp-contract, dat in enkele opzichten afweek van het concept van Z.E., aan de goedkeuring van den Raad onderworpen.

In de vergadering van den 14^{den} October 1887, mocht het ons gelukken de goedkeuring van den Raad voor ons ontwerp te verwerven. Bij die gelegenheid is ons gebleken, dat de leden van den Raad niet dan noode onze voordracht hebben goedgekeurd, omdat de contractueele verplichting tot stichting door niemand wenschelijk werd geacht. In de overtuiging, dat de Raad niet verder zal gaan dan het besluit van den 14^{den} October 1887, dat hij daarvan niet in hoofdzaken zal afwijken en bij de wetenschap, dat het

door den ambtsvoorganger van Uwe Excellentie ingenomen standpunt bij de behandeling in de Staten-Generaal geen verdedigers vond, mochten wij in den aanvang van dit jaar de behandeling der zaak door den Raad niet overhaasten. Bij de toenmaals bestaande onzekerheid omtrent de Regeering, welke geroepen zoude zijn om verder in deze zaak te beslissen, was de hoop niet uitgesloten, dat de door de Gemeente geheel vrijwillig voorgenomen bouw tot stand zoude komen, zonder dat zij daartoe door een contract zoude worde verplicht.

Bij de audientie, welke den 31sten Mei door Uwe Excellentie aan twee leden van ons College werd verleend, werd dan ook op de door Uwe Excellentie gedane vraag, of na de correspondentie van December 1887 nog eenig besluit door den Raad was genomen, in ontkennenden zin geantwoord, en werd aan Uwe Excellentie medegedeeld, dat ons College de verwachting heeft, dat de Raad van zijn besluit omtrent het contract in hoofdzaak niet zal afwijken. Verder werd bij die gelegenheid eene poging aangewend om langs een anderen weg het beoogde doel te bereiken en daartoe aan Uwe Excellentie het verzoek gericht om kennis te willen nemen van nieuwe plannen, welke door onze bouwmeesters zoude worden ingezonden en waarbij zooveel mogelijk zoude worden voldaan aan de wenschen der Regeering met betrekking tot de inwendige inrichting van het gebouw.

Aangezien noch bij bovenvermelde audientie noch in den brief van den 23sten Juli 1887 aan den Burgemeester onzer Gemeente door Uwe Excellentie het verlangen werd kenbaar gemaakt, dat eene beslissing zoude worden genomen over het concept-contract van 19 December 1887, werd dezertijds de hoop opgevat, dat Uwe Excellentie er in mocht toestemmen nieuwe plannen te onderzoeken en

den bouw te bevorderen zonder dat eerst een contract tot stichting werd gesloten.

Mocht het ons eerst gelukken, aan Uwe Excellentie plannen aan te bieden, die de goedkeuring van Uwe Excellentie wegdragen, dan zouden wij daarna het oogenblik gekomen achten voor eene poging om Uwe Excellentie's instemming te verwerven met een ontwerp-contract van van bruikleening.

Met het oog op de over de bruikleening vroeger gevoerde correspondentie vertrouwden wij, dat de bepalingen daaromtrent weinig aanleiding tot verschil meer zouden geven.

Mocht Uwe Excellentie alsnog kunnen goedvinden toe te stemmen in deze wijze van behandeling der zaken, dan zoude daardoor worden voldaan aan een te dezer stede algemeen gekoesterden wensch.

Indien evenwel Uwe Excellentie meent thans niet te moeten afwijken van den door Uwe Excellentie's ambtsvoorganger gestelden eisch, dat de gemeente zich bij een contract tot de stichting verbinden moet, dan zal door ons College daarin worden berust. De Raad heeft door zijn besluit van den 14^{den} October 1887 getoond, dat hij, ter wille van de zaak, bereid was zijn tegenstand tegen dien eisch te laten varen en zal, vertrouwen wij, indien Uwe Excellentie eisch, dat de gemeente zich bij contract tot de stichting verbindt, op dat besluit niet terugkomen.

Wordt in dit geval door Uwe Excellentie alsnog genoegen genomen met het door den Raad aangenomen concept-contract van den 14^{den} October 1887, dan zullen wij ons beijveren de opgave van eischen, welke aan de overeenkomst zal worden gehecht, zoo spoedig mogelijk aan de goedkeuring van Uwe Excellentie te onderwerpen.

Mochten echter de bezwaren van den ambtsvoorganger van Uwe Excellentie tegen bovengenoemd concept ook bij

Uwe Excellentie bestaan, dan gevoelen wij ons toch verplicht tot Uwe Excellentie's het verzoek te richten, alsnog Uw Excellentie's goedkeuring te willen verleen en aan één der twee voorstellen, welke in het slot van onze missive van den 25sten November 1887 aan den toenmaligen Minister zijn gedaan.

Mocht Uwe Excellentie echter volstrekt blijven vasthouden aan het ons den 19^{den} December 1887 toegezonden concept-contract; mocht de aanneming daarvan door den Raad onzer Gemeente de stellige eisch zijn, waaraan moet worden voldaan, dan zal de Voorzitter van ons College de behandeling van dat concept spoedig bij den Raad aanhangig maken.

Wij hadden die behandeling gaarne vermeden met het oog op de verwachting, dat bij den Raad tegen dat concept dezelfde bezwaren zullen bestaan, welke aanleiding hebben gegeven tot het besluit van den 14^{den} October 1887 omtrent de nagenoeg gelijklopende overeenkomsten, welke door den toenmaligen Minister van Binnenlandsche Zaken was voorgesteld, bij missive van 25 Juli 1887, N°. 1966, Afd. O.

Het was ons overigens zeer aangenaam aan het slot van Uw Excellentie's bovengenoemde missive te mogen vernemen, dat er bij Uwe Excellentie geen bezwaar bestaat tegen ons besluit tot handhaving onzer bouwmeesters.

Door ons was dan ook nimmer beweerd of verwacht, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken als voorwaarde zoude stellen, dat onze Gemeente hare bouwmeesters, die haar volle vertrouwen blijven genieten, zoude loslaten.

Volkomen terecht wordt door Uwe Excellentie verondersteld, dat door ons bij het nemen van dat besluit noch is gedacht aan hunne onfeilbaarheid, noch aan beperking van Uw Excellentie's of onze bevoegdheid tot vrije beoordeeling der door hen in te zenden plannen.

Dat besluit is genomen naar aanleiding van hun door ons gemeld nader advies en stond alleen in verband met onze mededeeling, dat wij bij dezen bouw, op grond van het door de bouwmeesters aangevoerde, aan de uitsluiting van den Gothischen stijl meenen te moeten blijven vasthouden. Wat wij omtrent de personen der bouwmeesters daarbij opmerkten strekte alleen ten betooge, hoe dezerzijds het mogelijke is gedaan om de beste waarborgen te verkrijgen voor de deugdelijkheid van het te stichten monument.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht,

De Burgemeester,

(get.) DE MURALT, *Weth.*

De Secretaris,

(get.) DE WATTEVILLE

Nº. 36

Berie
Nov. j.
Univer

Bu

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

N°. 3699, Afdeeling O.

Bericht op schrijven van 13
Nov. j.l. N°. 63, betreffende
Universiteitsgebouw.

's-Gravenhage, 12 December 1888.

Het langdurig overleg betreffende de verhouding tusschen Rijk en Gemeente bij den te ondernemen bouw en de verklaarbare wensch van allen, die bij de stichting van de nieuwe lokalen ten behoeve van het hooger onderwijs belang hebben, dat die zaak tot een goed einde worde gebracht, nopen mij eene uitvoerige beschouwing van de motieven door Uw College gebezigd tot verklaring van zijn stilzwijgen na de mededeeling van 2 Februari dezes jaars, achterwege te laten.

Ik bepaal mij tot de opmerking dat, nu het blijkt, dat Uw College het niet wenschelijk acht verder gevolg te geven aan het bij gemeld schrijven aan den Raad gedaan verzoek om ten deze te beslissen, mijnerzijds zal worden getracht naar spoedige verwezenlijking van de voornemens van het Bestuur en van de ingezetenen der provincie en der gemeente Utrecht.

Aan
Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.

Met mijn Ambtsvoorganger ben ik van oordeel, dat het in het belang, zoowel van het Rijk als van de Gemeente is, dat, eer tot de technische uitvoering worde overgegaan, de verhouding tusschen beide bij eene overeenkomst worde geregeld.

Maar ik ben tevens bereid aan Uwe bezwaren tegen de door mijn ambtsvoorganger gestelde voorwaarden tegemoet te komen, en hecht mitsdien aan de ontwerp-overeenkomst, welke de Gemeenteraad bij zijn besluit van 14 October 1887 zich bereid verklaard heeft met het Rijk te sluiten, en waaraan hij alstoen zijne goedkeuring heeft gehecht, ook mijne goedkeuring

Ik verklaar mij derhalve bereid eerlang het noodige overleg met U te plegen over de opgaven van eischen, in Art. 2 van voormelde ontwerp overeenkomst bedoeld.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
(get.) MACKAY.

Betreffende :

Universiteitsgebouw.

Met een concept-programma
en eene calque-teekening
als bijlagen.

DELT, 6 Maart 1889.
UTRECHT,

Aan

*Burgemeester en Wethouders
der gemeente Utrecht.*

Naar aanleiding van Uw geëerd schrijven, dd. 13 December 1888, hebben wij ons onmiddellijk met de samenstelling van een ontwerp-programma voor het Universiteitsgebouw bezig gehouden. Reeds sedert geruimen tijd met dezen arbeid gereed, hebben wij echter met de aanbieding daarvan aan Uw College tot nog toe gewacht, omdat wij, misschien tengevolge eener verkeerde opvatting, in genoemd schrijven eene uitnoodiging tot directe indiening van ons elaboraat niet meenden te mogen zien.

Ter voldoening aan een ons te kennen gegeven wensch haasten wij ons nu, aan UWelEdelAchtbaren het door ons ontworpen concept-programma hiernevens aan te bieden en daaraan de volgende toelichting bij te voegen.

Tot grondslag voor ons ontwerp namen wij het programma der regeering, toegevoegd aan het schrijven van den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 31 Augustus 1887. Aan dit stuk hebben wij ons, wat inhoud en volgorde betreft, zooveel mogelijk aangesloten, met weglating evenwel van

de voorwaarden betreffende den stijl van het gebouw en van die bepalingen omtrent de uitvoering, welke zoowel door het Gemeentebestuur en den Gemeenteraad, als door ons voor onaannemelijk worden beschouwd.

Ons concept-programma baseert voorts op eene door ons ontworpen nieuwe planverdeeling, waarin naar wij ons vleien, aan alle eischen is voldaan, die door de betrokken autoriteiten tot nu toe werden gesteld, ja zelfs meer aanbiedt dan gevraagd is.

Behalve eene wachtkamer voor de examinandi op de bovenverdieping, welk vertrek, waarschijnlijk abusief, op het programma van den Minister niet voorkomt, bevat ons plan namelijk op de benedenverdieping eene wachtkamer voor de studenten, groot $\pm 43 \text{ M}^2$. Beide deze lokalen zijn door ons ook in het programma opgenomen.

Inderdaad zou het ontbreken eener stookbare wachtkamer voor de studenten, die bij dergelijke inrichtingen altoos wordt aangetroffen, naderhand als een groote misstand worden erkend. In het regeeringsprogramma voor een Universiteitsgebouw te Leiden was zelfs eene groote recreatiezaal geëischt.

Eene vijfde collegekamer, die onze nieuwe plattegrond eveneens bevat, meenden wij evenwel vooralsnog niet in het programma te moeten opnemen, uitgaande van de overweging dat van regeeringswege, zooals tot nu steeds geschiedde, in eene of de andere richting eene opdrijving der eischen zal te wachten staan, waaraan denkelijk door het nog beschikbare lokaal voor eene vijfde collegekamer dan zal kunnen worden voldaan.

Terwijl wij de vrijheid nemen, eene doortrekteekening der planverdeeling, waarop ons concept-programma berust, aan Uw College hierbij over te leggen, kunnen wij het niet raadzaam achten, daarvan nu al aan den heer Minister

mededeeling te doen. Integendeel schijnt ons geheimhouding van het bestaan van dit plan gewenscht.

Met de meeste hoogachting hebben wij de eer te zijn

van Burgemeester en Wethouders voornoemd,

de dienstw. Dienaren,

(get.) E. GUGEL.

(get.) C. VERMEIJS.

PROGRAMMA VAN EISCHEN

VOOR DEN

BOUW VAN EEN NIEUW UNIVERSITEITSGEBOUW

te UTRECHT.

1. **Terrein.**

Het gebouw wordt opgericht ter plaatse waar zich thans het Leesmusem bevindt en met gebruikmaking van het terrein, vrijkomende door het afbreken van het pand, vroeger bewoond door Jhr. Ram en voor zooverre noodig met gebruikmaking van den daarbij behoorenden tuin. Het moet zich onmiddellijk aansluiten bij de westelijke en zuidelijke kruisgangen van de Domkerk, door welke men het groote Auditorium bereikt, en voorts in verbinding gebracht worden met de groep gebouwen, welke het Auditorium, de Senaatskamer en de lokalen in het voormalig politiegebouw omvatten.

In het nieuwe gebouw behoeft op eene Concierge-woning niet gerekend te worden, omdat den pedel-concierge eene woning in de lokalen van het voormalig politiegebouw wordt aangewezen.

2. Benoodigde lokalen. Het gebouw moet bevatten:

A. *Gelijkstraats.*

- 1°. Vier collegezalen, als:
 één groot ongeveer 120 M².
 drie » minstens 42 M².
 minstens twee dezer collegezalen behooren aan den
 tuin gelegen te zijn. De vorm dezer zalen behoort
 vierhoekig te zijn.
- 2°. Eene spreek- of wachtkamer voor de professoren, groot
 minstens 25 M².
- 3°. Eene pedelskamer, groot ongeveer 15 M².
- 4°. Een jassenbergplaats, groot minstens 12 M².
- 5°. Eene wachtkamer voor de studenten, groot ongeveer
 42 M².

De spreekkamer wordt in de nabijheid van den
 ingang, de pedelskamer ongeveer in het midden van
 het gebouw geplaatst en evenzoo de jassenkamer.

- 6°. Eene van tochtdeuren voorziene vestibule van matige
 afmetingen.
- 7°. Voorts zal op de benedenverdieping een door deuren
 af te sluiten doorgang naar het Vrijhof aangelegd
 worden, onafhankelijk van de communicatie door de
 vestibule.

B. *Op de eerste verdieping.*

- 1°. Vijf faculteitzalen, als:
 één groot ongeveer 70 M².
 één » » 55 »
 twee » » 46 »
 één » » 42 »
- 2°. Eene collegezaal ongeveer groot 35 M².

3°. Eene wachtkamer voor de examinandi, groot ongeveer 35 M².

4°. Een vertrekje voor den pedel minstens groot 5 M².

5°. Een jassenbergplaats minstens groot 10 M².

Voor de ligging dezer beide laatste lokalen geldt wat van die vertrekken in de benedenverdieping is gezegd.

3. Trappen,
privaten
en water-
plaatsen.

De trappen moeten van steen zijn. Behalve de hoofdtrap, die zooveel mogelijk in 't midden van het gebouw is aan te leggen, is nog eene tweede of diensttrap van mindere breedte noodig, meer nabij de pedelswoning gelegen en waar langs men de zolderverdieping kan bereiken.

Twee privaten en waterplaatsen, aan de buitenlucht uitkomende en door voorportalen van de corridors gescheiden, moeten zoowel op de beneden- als op de bovenverdieping worden aangelegd.

4. Licht.

Alle lokalen ontvangen zijlicht, dat in de faculteits- en collegezalen links van de toehoorders moet intreden. Zoo in corridors als trappen en gangen moet het licht in ruime mate toetreden.

6. Vloeren.

De vloeren van gangen, corridors, privaten en waterplaatsen, ook op de eerste verdieping, moeten van steen zijn. Om gehoorigheid te voorkomen wordt in de faculteits- en collegezalen hetzij van dubbele vloeren hetzij van troggewelven onder de vloeren partij getrokken.

7. Gas-,
water- en
schelleiding.

Alle lokalen, corridors, privaten en waterplaatsen worden van gas- en waterleidingen met toebehooren voorzien. De waterleiding wordt ook voor brandblussching en voor het schoonmaken van het gebouw ingericht. De noodige elektrische schellen worden in de lokalen aangelegd.

8. Berg-
plaatsen.

De vereischte bergplaatsen voor brandstoffen en gereedschappen worden in den tuin geplaatst, waarmede in verband een gemakkelijke toegang van het gebouw naar den tuin wordt aangelegd.

Het maken van een kelder in het gebouw, uitkomende op de straat wordt wenschelijk geacht.

9. Verwar-
ming.

Indien er van calorifères voor de verwarming van gangen of lokalen wordt partij getrokken, worden deze in den kelder geplaatst.

10. Uit-
voering.

Het gebouw wordt van deugdzame materialen opgetrokken met vermijding van surrogaten. De in het gezichtkomende daksvlakken worden met leien afgedekt.

11. Teeke-
ningen.

De over te leggen teekeningen van het gebouw moeten bevatten:

- a. de plattegronden van de fundeering en de kelders, van de verdiepingen en het dak.
- b. de noodige doorsneden.
- c. de opstandsteekeningen van de verschillende gevels, al deze teekeningen uitgevoerd op de schaal van 1 : 100.—.

Met deze teekeningen wordt overgelegd eene raming van kosten met omschrijving der aan te wenden materialen.

Behoort bij het schrijven der heeren Gügel en Vermeijs van 2/4 Maart 1889.

N°. 237 F.

Utrecht, 14 Maart 1889.

Wij hadden de eer te ontvangen Uwe missive, dd. 6 Maart l.l., waarbij ons naar aanleiding van het verzoek U gedaan, bij ons schrijven van 13 December 1888, een concept-programma van eischen voor den bouw van een nieuw Universiteitsgebouw, alsmede eene daartoe betrekkelijke calque-teekening werden toegezonden.

Alvorens het bedoeld programma van eischen aan den Minister van Binnenlandsche Zaken ter goedkeuring aan te bieden, achten wij het wenschelijk te weten welk bedrag voor den aanbouw van het Universiteitsgebouw volgens dat programma ongeveer zou worden vereischt.

Daar wij het zeer geraden achten, dat de opzending van het programma spoedig plaats vinde, nemen wij de vrijheid U te verzoeken de gewenschte opgave van kosten ons zoo spoedig mogelijk uiterlijk vóór den 20 Maart e. k. te verstrekken.

Burgemeester en Wethouders der Gemeente Utrecht,

De Burgemeester,

(get.) W. R. BOER.

De Secretaris,

(get.) DE WATTEVILLE.

Aan

de Heeren E. Gugel en C. Vermeijs

te Delft,

C. Vermeijs en E. Gugel te Utrecht.

Ad. N°. 237 F. betreffende:
· Universiteitsgebouw.

DELFT, 17
UTRECHT, 18 Maart 1889.

Aan
Burgemeester en Wethouders
der gemeente Utrecht.

In antwoord op Uw schrijven, d.d. 14 Maart, N°. 237 F, hebben wij de eer te berichten, dat de kosten voor den aanbouw van het te stichten Universiteitsgebouw volgens het door ons overgelegde programma ongeveer f 15,000 meer zouden bedragen dan destijds plan A door ons is begroot.

Terwijl volgens het programma alleen de vestibule geen uitbreiding, maar veeleer eene inkrimping van afmetingen ondervindt, zouden ter bevrediging der allengs hooger geklommen eischen der Regeering, nagenoeg alle lokalen eene meer of minder aanmerkelijke uitbreiding ondergaan.

Zoo bedroeg de vlakke inhoud der grootste faculteitskamer volgens plan A $\pm 57 \text{ M}^2$, terwijl in het regeeringsprogramma $\pm 75 \text{ M}^2$ zijn gevraagd.

En terwijl het kleine auditorium en in plan A en in het eerste programma van den rijksbouwkundige slechts eene oppervlakte besloeg van 75 M^2 , werden naderhand i het regeerings-programma deze afmetingen zelfs tot $\pm 130 \text{ M}^2$. dus nagenoeg den dubbelen omvang opgedreven!

De aanmerkelijke uitbreiding van dit lokaal eischt tevens eene verhooging der benedenverdieping van het te stichten gebouw.

Eindelijk maakt de door den Minister gewenschte vermijding van alle bovenlichten den aanleg van eene binnenplaats noodzakelijk, wat ook wederom eene niet onbelangrijke uitbreiding van den plattegrond van het te stichten gebouw tengevolge moet hebben.

Nog voegen wij er bij, dat onze globale begrooting van het vermeerderde kostenbedrag op het schetsplan is gebaseerd, dat wij de eer hadden aan ons programma als bijlage toe te voegen.

Met de meeste hoogachting hebben wij de eer te zijn

van Burgemeester en Wethouders voornoemd,

de dienstw. dienaren,

(get.) E. GUGEL.

(get.) C. VERMEIJS.

n°. 243 F.

Utrecht, 19 Maart 1889.

Bij ons schrijven van 13 December ll. deden wij U mededeeling van de missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dd. 12 December 1888, n°. 3699, afdeeling O., waarbij ons werd te kennen gegeven, dat hij bereid was zijne goedkeuring te hechten, aan de ontwerp-overeenkomst, die de gemeenteraad bij zijn besluit van 14 October 1887, zich bereid verklaard heeft met het Rijk te sluiten en waaraan deze toen zijne goedkeuring heeft gehecht; bij diezelfde missive verklaarde de Minister zich bereid eerlang met ons het noodig overleg te plegen, voor de opgave van eischen in art. 2 der voormelde ontwerp-overeenkomst bedoeld.

Naar aanleiding van dit schrijven zijn de Heeren Gugel en Vermeijs, de door U aangewezen bouwmeesters van het te stichten Universiteitsgebouw, door ons uitgenoodigd, zich met de samenstelling van de door den Minister bedoelde opgave van eischen te belasten.

Genoemde Heeren hebben bij schrijven van 6 Maart ll. aan onze uitnoodiging voldaan en het programma van eischen ingediend, dat wij U hiernevens in afschrift ter kennisneming aanbieden.

Uit eene nader ons door de bouwkundigen verstrekte inlichting, bij hun schrijven van 12/18 Maart ll., bleek ons evenwel, dat de bouwkosten van het Universiteitsgebouw, volgens dit programma van eischen de vroegere raming met $\pm$ f 15,000 zouden overtreffen; de redenen,

Aan den Gemeenteraad.

De aanmerkelijke uitbreiding van dit lokaal eischt tevens eene verhooging der benedenverdieping van het te stichten gebouw.

Eindelijk maakt de door den Minister gewenschte vermijding van alle bovenlichten den aanleg van eene binnenplaats noodzakelijk, wat ook wederom eene niet onbelangrijke uitbreiding van den plattegrond van het te stichten gebouw tengevolge moet hebben.

Nog voegen wij er bij, dat onze globale begrooting van het vermeerderde kostenbedrag op het schetsplan is gebaseerd, dat wij de eer hadden aan ons programma als bijlage toe te voegen.

Met de meeste hoogachting hebben wij de eer te zijn

van Burgemeester en Wethouders voornoemd,

de dienstw. dienaren,

(get.) E. GUGEL.

(get.) C. VERMEIJS.

N°. 243 F.

Utrecht, 19 Maart 1889.

Bij ons schrijven van 13 December ll. deden wij U mededeeling van de missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dd. 12 December 1888, n°. 3699, afdeeling O., waarbij ons werd te kennen gegeven, dat hij bereid was zijne goedkeuring te hechten, aan de ontwerp-overeenkomst, die de gemeenteraad bij zijn besluit van 14 October 1887, zich bereid verklaard heeft met het Rijk te sluiten en waaraan deze toen zijne goedkeuring heeft gehecht; bij diezelfde missive verklaarde de Minister zich bereid eerlang met ons het noodig overleg te plegen, voor de opgave van eischen in art. 2 der voormelde ontwerp-overeenkomst bedoeld.

Naar aanleiding van dit schrijven zijn de Heeren Gugel en Vermeijs, de door U aangewezen bouwmeesters van het te stichten Universiteitsgebouw, door ons uitgenoodigd, zich met de samenstelling van de door den Minister bedoelde opgave van eischen te belasten.

Genoemde Heeren hebben bij schrijven van 6 Maart ll. aan onze uitnoodiging voldaan en het programma van eischen ingediend, dat wij U hiernevens in afschrift ter kennisneming aanbieden.

Uit eene nader ons door de bouwkundigen verstrekte inlichting, bij hun schrijven van 12/18 Maart ll., bleek ons evenwel, dat de bouwkosten van het Universiteitsgebouw, volgens dit programma van eischen de vroegere raming met $\pm$ f 15,000 zouden overtreffen; de redenen,

Aan den Gemeenteraad.

die daartoe aanleiding geven, zijn ontwikkeld in het schrijven der heeren bouwkundigen.

Met het oog op de wenschelijkheid om deze zaak tot een goed einde te brengen en het tot stand komen van het Universiteitsgebouw te bevorderen, meenen wij U te mogen machtiging vragen om het thans overgelegd programma van eischen aan de goedkeuring van den Minister te onderwerpen en daarover zoo noodig onderhandelingen met hem te voeren.

De Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht,

De Burgemeester,

(get.) W. R. BOER.

De Secretaris,

(get.) DE WATTEVILLE.

N°. 277 F.

Utrecht, 25 Maart 1889.

Bij Uwe missive van 12 December 1888, N°. 3699, Afdeeling O., mochten wij de mededeeling ontvangen, dat Uwe Excellentie bereid is, de ontwerp-overeenkomst goed te keuren, die de Raad dezer gemeente bij besluit van 14 October 1887, zich geneigd verklaard heeft met het Rijk te sluiten en waaraan hij toen zijne goedkeuring heeft gehecht; tevens verklaarde Uwe Excellentie zich daarbij bereid eerlang met ons het noodig overleg te plegen, over de opgave van eischen in art. 2 dier overeenkomst bedoeld.

Na ontvangst dezer Uwe missive hebben wij dadelijk onze bouwmeesters uitgenoodigd zich met de samenstelling van de gewenschte opgave van eischen te belasten.

Eene langdurige ernstige ongesteldheid van een der bouwmeesters gaf aanleiding tot eene vertraging in de voldoening aan onze opdracht; tot ons groot leedwezen toch, mochten wij eerst in den aanvang dezer maand hunne opgaven ontvangen.

Met het door hen opgemaakt programma van eischen hebben wij ons in allen deele kunnen vereenigen.

Wij geven ons thans de eer hetzelfde aan Uwe Excellentie

*Aan
Zijne Excellentie den Minister van
Binnenlandsche Zaken
te 's-Gravenhage.*

aan te bieden en durven de hoop uit te spreken, dat het Uwe goedkeuring zal mogen verwerven.

Ofschoon de kosten van aanbouw, volgens dit programma, de oorspronkelijk geraamde som aanmerkelijk zullen overschrijden, houden wij ons overtuigd, dat de Raad dezer gemeente de noodige middelen wel zal willen beschikbaarstellen, daar hij het evenals de Ingezetenen dezer gemeente op prijs zal stellen, dat de tot standkoming van het nieuw Universiteitsgebouw worde verzekerd.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht.

De Burgemeester,
(get.) W. R. BOER.

De Secretaris,
(get.) DE WATTEVILLE.

N^o.Be
Maar
nieuv
Utre

Bu

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

N°. 1581². Afdeeling O.

Bericht op schrijven van 25
Maart 1889 n°. 277 F, betreffende
nieuw Universiteitsgebouw te
Utrecht

's-Gravenhage, 6 Juni 1889.

Terwijl ik mij voorstel U eerlang in kennis te stellen met mijne zienswijze betreffende het nieuwe programma van eischen, zal ik vooraf gaarne vernemen of in dat stuk wellicht eenig punt overgeslagen of bij het overschrijven daaruit is weggelaten. Immers na IV Licht volgt VI Vloeren. Het kon ook wezen dat de nummers fout zijn.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(get.) MACKAY.

*Aan
Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.*

N°. 243 F.

Utrecht, 7 Juni 1889.

Ter beantwoording Uwer missive van 6 Juni 1889, n°. 1581, afdeeling O, hebben wij de eer Uwe Excellentie mede te deelen, dat ons is gebleken, dat in het programma van eischen van het Universiteitsgebouw aan Uwe Excellentie toegezonden bij ons schrijven van 25 Maart l. l. n°. 277 F. werkelijk een fout in de nummering der verschillende punten is begaan, daar op n°. IV volgt n°. VI.

Met leedwezen erkennen wij deze fout; bij vergelijking der verschillende punten in dat programma voorkomende, met die, vermeld in het programma gevoegd geweest bij de missive van Uwe Excellentie van 31 Augustus 1887, n°. 2604, afdeeling O, zal uwe Excellentie evenwel bemerken, dat alle daarin vermelde onderwerpen mede zijn behandeld.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht.

De Burgemeester,
(get.) W. R. BOER.

De Secretaris,
(get.) DE WATTEVILLE.

Aan
Zijne Excellentie den Minister
van Binnenlandsche Zaken
te 's-Gravenhage.

La

Berlin
Juni j.
Univer

Burg

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

L^a A. Afdeeling O.

Bericht op schrijven van 7
Juni j.l. N°. 243 F., betreffende
Universiteitsgebouw Utrecht.

's-Gravenhage, 1 Februari 1890.

Omtrent het mij door U toegezonden ontwerp van een programma van eischen voor den bouw van een nieuw gebouw ten behoeve der Rijks Universiteit te Utrecht, zijn door mij verschillende adviezen gevraagd, waarvan de beantwoording tijdroovend is geweest, terwijl ik laatstelijk door vele en dringende ambtsbezigheden verhinderd ben geworden de talrijke te dezer zake ontvangen bescheiden te overwegen met de zorg, welke deze belangrijke aan gelegenheid vereischt. Een en ander verklaart de vertraging der behandeling eener zaak, waarvan ik de beëindiging gaarne wensch te bevorderen.

Ik heb thans de eer U den uitslag mede te deelen van de overwegingen, waartoe de gewisselde stukken mij aanleiding geven.

In het ontwerp-programma wordt sub 1° het terrein omschreven, waarover de bouwmeesters te beschikken

*Aan
Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.*

hebben en aansluiting van het nieuwe bouwwerk met de bestaande gebouwen, welke bij de Rijks Universiteit in gebruik zijn, gevraagd. Het is noodig en in het belang der bouwmeesters zelven tevens te vermelden, dat het in de bedoeling ligt de van Rijkswegen te beglazen kruisgangen te bestemmen tot «Salle des pas perdus,» en dat deze derhalve met het nieuwe bouwwerk in onmiddellijke gemeenschap moeten worden gebracht.

In verband hiermede kan de eisch sub § 2 van een wachtkamer groot ongeveer 42 M^2 voor de studenten gelijkvloers te ontwerpen, vervallen en opgemerkt worden dat de kruisgangen tevens als vestibule en verbindingsgang kunnen bestemd worden.

Immers zullen de kruisgangen, welke des winters verwarmd zullen worden, en die eene oppervlakte van 268 M^2 bieden, ruimschoots in de behoefte voldoen, en de ondervinding leert dat studenten liever zich bewegen in een ruimen gang dan zich ophouden in een naar verhouding beperkt vertrek. Ook in buitenlandsche Universiteiten worden gangen, zooals de Utrechtsche kruisgangen, met gelijke bestemming aangetroffen.

Met de aanduiding der sub § 2 gewenschte lokalen kan ik mij overigens wel vereenigen. Wat de afmetingen aangaat, is het beter overal waar «minstens» staat, «ongeveer» te lezen en ten aanzien van de eerstgenoemde collegezaal 80 à 120 M^2 te vragen in plaats van «ongeveer 120 M^2 .»

Ten aanzien der verlichting (§ 4) dient aan de bouwmeesters gezegd te worden, dat vallichten moeten vermeden worden. De ondervinding leert, dat bij sneeuwval zulke lichtopeningen verduisterd worden, dat zij vaak aanleiding geven tot lekken en het afdruipe van condensatiewater, en veel onderhoud vereischen.

Betreffende de verwarming (§ 9) is te bepalen dat voor

de gangen, trappen enz., calorifères in de kelders zijn aan te leggen, doch dat de college- en faculteitskamers met haarden of kachels verwarmd moeten worden, en dat de rookkanalen alsdan tegenover de werkmuren moeten geplaatst worden.

Ter beoordeeling van de over te leggen teekeningen (§ 11) moeten ook teekeningen ingezonden worden, aanduidende de constructie der balklagen en der kappen, alsmede verschillende detailteekeningen.

Tot verzekering eener goede uitvoering en het voorkomen van latere uitgaven voor onderhoud en verving der gebouwen, dient de aandacht der bouwmeesters in § 10 er op gevestigd te worden, dat geen bepleistering van buitenmuren, noch nabootsing van het eene materieel in het andere mogen voorkomen. Het veelvuldig aanwenden van zulke bepleisteringen en nabootsing maakt zoodanige bepaling alleszins noodig.

Omtrent een hoofdpunt, den stijl van het nieuwe bouwwerk, wordt niets gemeld.

Toch is het onmisbaar dat de Bouwmeesters weten wat op dit punt van hen verlangd wordt.

In het Program door mijn Ambtsvoorganger den 31sten Augustus 1887 opgezonden, was gezegd: «dat de stijl van het gebouw in overeenstemming moet zijn met dien van de kruisgangen en van het Groot Auditorium, waarmede het een geheel zal vormen.»

Daarentegen lees ik in Uwe brieven van 13 October 1888 N°. 31 en van 13 November 1888 N°. 63, dat Uw College den stijl der bovengenoemde monumenten hier zou wenschen uit te sluiten, en wel op grond van de meening Uwer beide bouwmeesters. Indien de meening van Prof. Gugel en van den nu overleden Stads-Architect Vermeijs als juist erkend ware, zou in het Program moeten geschre-

ven worden, welke stijl te volgen is, of althans bepaaldelijk dat de stijl van kruisgangen, Groot Auditorium, Domkerk en Domtoren uitgesloten is.

Met het oog hierop heb ik zonder vooringenomenheid — evenals ik verwacht dat door U gedaan zal worden — hetgeen omtrent deze quaestie verhandeld is, nagegaan.

Het punt van uitgang is het besluit van den Gemeenteraad van Utrecht van 21 November 1885, waarbij besloten werd tot de stichting van een Universiteitsgebouw *dat de thans voor het Universitair onderwijs nog ontbrekende lokaliteiten zal bevatten*, dat gevestigd zal worden aan het Munsterkerkhof, *en met de tegenwoordige Senaatskamer, Groot Auditorium en verdere lokaliteiten in verband gebracht en tot een geheel gevormd zal worden.*

In het schrijven van Uw College aan Curatoren van 10 December 1885 wordt nog gezegd:

«*dat het te stichten Academiegebouw slechts aanvulling van al het reeds bestaande beoogt, dat men bovenal beoogd heeft het erlangen van eenige geschikte faculteitskamers en collegevertrekken.*» In overeenstemming hiermede werd blijkens Uw schrijven aan Curatoren van 15 Juli 1886 aan de Heeren Gugel en Vermeijs «de bepaalde opdracht» gedaan tot het ontwerpen van een gebouw:

dat de thans voor het Universitair onderwijs nog ontbrekende lokaliteiten zal bevatten en met de tegenwoordige Senaatskamer, Groot-Auditorium en de verder daar aanwezige lokaliteiten in verband gebracht en tot een geheel zal worden.

Met zoovele woorden werd derhalve het bepaalde voornemen te kennen gegeven om den nieuwen bouw met de oude lokalen in een zoo innig verband te brengen, dat zij te zamen *één geheel zouden vormen*, en het ligt voor de hand dat om de eenheid te verkrijgen, de lokaliteiten van

het oude gebouw, welke bij de tot stand te brengen uitbreiding een gepaste bestemming konden erlangen, met het nieuwe bouwwerk in innig verband en in gemeenschap moesten gebracht worden, en dat de toepassing der vormen aangenomen bij de stichting van die oude gebouwen, welke een monumentaal karakter dragen (Groot-Auditorium en kruisgangen) ook volgehouden moest worden bij den bouw der nieuwe lokalen, m. a. w. dat de uitbreiding en aanbouw moesten geschieden in den stijl van het monumentale Auditorium en van de monumentale kruisgangen. De zeer juiste wensch om de stichting van ontbrekende lokaliteiten te doen strekken tot het bekomen van een Universiteitsgebouw, dat een geheel zou vormen, vordert, zal de eenheid zichtbaar zijn, het handhaven van den monumentalen stijl van de te behouden gebouwen.

Deze natuurlijke redeneering ligt dan ook ten grondslag aan de beschouwingen vervat in het advies van Curatoren van 17 Februari 1887, waarin zij zeggen: «dat het niet twijfelachtig kan zijn, welke stijl moet gekozen worden, wanneer men den blik vestigt op Auditorium en Kloostergang», en mijn ambtsvoorganger meende zich zoowel daarnaar te gedragen, als naar de duidelijke termen van het Gemeenteraadsbesluit van 21 November 1885, toen hij in het programma voor den bouw schreef, dat het nieuwe bouwwerk zich onmiddellijk moest aansluiten bij de kruisgangen, dat van deze ruime en fraaie van Rijkswegen op onbekrompen wijze gerestaureerde gaanderijen gebruik moest gemaakt worden en «dat de stijl van het gebouw in overeenstemming moest zijn met dien van de kruisgangen en van het Groot-Auditorium, *waarmede het een geheel zal vormen.*» Ik heb mij in gemoede afgevraagd of tegen dezen logischen gedachtengang argumenten van wezenlijke waarde zijn ingebracht.

De heeren Gugel en Vermeijs wenschten den stijl van Groot-Auditorium en kruisgangen uitgesloten te zien, en het treft mij dat zij tot bevrediging van dien wensch niet aarzelen tegen het bepaalde en verstandige voornemen van den Gemeenteraad tot uitbreiding der bestaande gebouwen *om één geheel te verkrijgen*, op te komen. Immers in hunne nota van 14/15 Juni 1887 verklaren zij dat voor het te stichten gebouw de Renaissance-stijl aangewezen is; en wel verre van te overwegen wat ten aanzien van den stijl het mandaat, om van het bestaande en het nieuwe bouwwerk één geheel te vormen, medebrengt, willen zij dat *het nieuwe bouwwerk «zooveel eenigszins mogelijk een eigenaardig geheel, en op zich zelf staand monument vorme.»* en adviseeren zij «tot eene nog scherpere afscheiding van kloostergang en Universiteit veeleer dan tot eene ineen-smelting van beiden.» Het is ook uit de overige stukken duidelijk dat de heeren Gugel en Vermeijs bij hunne adviezen steeds uitgegaan zijn van de meening, dat het nieuwe bouwwerk behoorde te vormen niet een geheel met het bestaande, maar een afzonderlijk ook in zijne uiterlijke vormen afgescheiden gebouw, dat slechts met een paar deuren gemeenschap zou verkrijgen met de tegenwoordige monumentale Universiteitsgebouwen; dat derhalve het denkbeeld van den Gemeenteraad uitgesproken in de zitting van 21 November 1885, beaamd door Curatoren, gehandhaafd door mijn Ambtsvoorganger, moest losgelaten worden.

De voor die zienswijze aangevoerde argumenten komen mij niet afdoende voor. De bewering «dat de herleving der klassieke oudheid op taalkundig en wetenschappelijk gebied en daarmede de ontwikkeling en de bloei der Universiteiten, met de gelijktijdige hervorming op het gebied der beeldende kunsten zoo nauw in verband staan, dat de keuze van den Renaissance-stijl als van zelve aangewezen is»

mag als een machtspreuk beschouwd worden, waarvoor elk bewijs ontbreekt. Het bewijs zou overigens bezwaarlijk te leveren zijn, dat de bloei van talrijke Universiteiten welke reeds in de XIII^{de} en XIV^{de} eeuw beroemd waren, samenvalt met het tijdperk der Renaissance op kunstgebied. Nog bezwaarlijker is het bewijs, dat dit samentreffen, zoo het erkend werd, er toe noodzaakt in het vervolg alle Universiteiten in Renaissance-stijl te bouwen. De feiten zouden deze bewering logenstraffen en zij moeten de uitspraak der heeren Gugel en Vermeijs doen verwerpen, waar zij beweren dat: «de stichting van een Universiteitsgebouw der XIX^{de} eeuw in gothieken stijl nauwelijks een mindere anomalie zou zijn als de oprichting van een gothischen schouwburg». Daargelaten dat in 1881 het ontwerp voor een gothischen schouwburg van den architect J. H. Zun bekroond werd, dat gothische schouwburgen te Ohio (Cincinnati) te Kansac City (Missouri) en te Stratford on Avon, en een romaansche schouwburg te Worms kunnen aangewezen worden, zijn alleen in de laatste 6 jaren tal van uitgebreide Universiteits- en hooger onderwijs gebouwen in Engeland, in Duitschland, in Amerika, in Britsch-Indië, in Australië, in gothischen stijl gebouwd, zooals:

- de Glasgow-University, door Scott;
- de Universiteit van Wales te Abercyswyth door Borcham;
- het Pembroke College te Cambridge, door Scott;
- het Lincoln College te Oxford door Graham Jackson;
- het University-College te Nottingham;
- het College of Medicine der Universiteit van Durham te Newcastle on Tyne (aangevangen 3 November 1887);
- het Owens College te Manchester door Waterhouse;
- de Universiteit te Hartford (Connecticut) door Keller;
- de Northwestern University te Evanston (Illinois) 1887;

de Universiteit te Palo Alto (Californië) 1888;
 het Academisch Gymnasium te Weenen door Schmidt;
 de Leibnitz Realschule te Hannover door Droste en
 Wilsdorff;

het Gymnasium Andreanum te Hildesheim door Hase, enz.

In het licht van deze feiten, die U vermoedelijk onbekend waren, kan niet volgehouden worden, dat de gothische stijl eene anomalie zou zijn voor een Universiteitsgebouw, en allermint, waar het gelijk hier geldt, aansluiting te verkrijgen aan- en eenheid met monumentale gebouwen in dien stijl gesticht en waarin de Utrechtsche Universiteit sinds 2 $\frac{1}{2}$ eeuw gevestigd is en een eervollen naam heeft weten te verwerven.

Waar de heeren Gugel en Vermeijs adviseerden den gothischen stijl uit te sluiten wegens de nabijheid van Domkerk en Domtoren, en een beroep deden op den algemeen geest en de heerschende kunstrichting van onzen tijd, zijn zij inderdaad evenzeer in tegenspraak met de feiten, en eerstgenoemde buitendien met zich zelve. Het is toch niet tegen te spreken dat men tegenwoordig er zich allerwege juist op toelegt om tot het bekomen van harmonie den stijl der naaste en soms zelfs der verdere omgeving bij nieuwe bouwwerken te volgen. Zoo werd de gothiek gekozen door Blomfield, toen hij het Selwijn College aan de Universiteit te Cambridge toevoegde, door Champneys, toen hij het Magdalen College te Oxford uitbreidde, door Barry toen hij het Parlement te Londen bouwde, door Dollinger toen hij gebouwen bij het Munster te Ulm ontwierp, door de besturen van land, gewest en stad bij den bouw van het station en andere gebouwen te Nürnberg, van scholen, postkantoren enz. te Hildesheim, van het station en het Gouvernementsgebouw te Brugge. Het is bekend dat de Directeur der Duitsche posterijen

Stephan, dezen regel ten aanzien van de post- en telegraafkantoren in Duitschland handhaaft, en het is treffend, dat juist de heer Gugel met lof gewag maakt «van deze talrijke en aanzienlijke gebouwen, die zich door bijzonder degelijke en monumenteele uitvoering onderscheiden.» In zijne geschiedenis der Bouwstijlen zegt hij dienaangaande: «Verre van zich aan een officieelen bouwtrant te binden, heeft men en *wat stijl* en wat bouwstoffen betreft, *zeer te recht* getracht met de plaatselijke omstandigheden en *in de eerste plaats met het architectonische karakter der omgeving rekening te houden.*»

Dit gezonde beginsel wordt vooral daar nageleefd, waar men niet slechts de omgeving in het oog te houden heeft, maar gelijk hier tot uitbreiding van bestaande monumenteele gebouwen nieuwe daaraan heeft toe te voegen en daarmede te verbinden.

Evenmin als men er aan gedacht heeft den gothischen stijl te kiezen toen men in 1844 het stadhuis te Parijs, of toen men het Louvre en de Tuileriën in hoe ruime mate ook uitbreidde, of toen men te Brussel de Ministeriën en Staatsgebouwen in de «Rue de la loi» vergrootte, wijl deze bouwwerken in een anderen stijl opgetrokken waren; evenmin aarzelde men in gothischen stijl te werken toen het gold de toevoeging van nieuwe gebouwen aan de Musea te Nürnberg en te Hildesheim, aan het Westminster paleis te Londen (schoon de aangebouwde lokalen 8 malen meer oppervlakte beslaan dan de oude, welke behouden bleven en als uitgangspunt dienden) en onlangs toen men het Paleis van Justitie te Rouaan vergrootte.

Waren Groot-Auditorium en kruisgangen Renaissance-monumenten, op den gothischen stijl zou voor hunne uitbreiding niet aangedrongen worden; doch nu deze gebouwen gothische monumenten zijn, en monumenten van den 1^{en}

rang, nu buitendien de naaste omgeving bestaat uit de voornaamste gothische monumenten van ons land, liggen het voortbouwen en voltooien der Universiteit tot een passend geheel in denzelfden gothischen stijl voor de hand. Een blik op bijgaanden platten grond toont dit ten overvloede duidelijk aan. De overweging van het te dezer zake verhandelde leert overigens dat het volgen van dit beginsel ook praktische voordeelen biedt. Uit de vroeger aangeboden ontwerpen namelijk is op te maken dat het stelsel om tot het rechtvaardigen van de keuze van een anderen stijl, zoo min mogelijk met de bestaande lokaliteiten rekening te houden, verschillende nadeelen dreigt teweeg te brengen, zoowel ten aanzien van de gemeenschap met het Groot-Auditorium als van die met de kruisgangen, en dat van deze laatste niet zooveel partij getrokken wordt als mogelijk en in alle opzichten wenschelijk te achten is: het is toch duidelijk, dat wanneer deze ruime gangen tot een integreerend bestanddeel van het tot één geheel te vormen Universiteitsgebouw worden gemaakt, op de ruimte anders voor vestibule, corridors en wachtkamers te bestemmen veel uitgespaard kan worden.

Alles pleit derhalve voor de keus van den stijl van kruisgang en Auditorium. Alleen daardoor zal een organische eenheid, een harmonisch geheel verkregen worden, waarbij de door het Rijk gerestaureerde gangen en de in eere herstelde gehoorzaal, die sinds 250 jaren het centrum der Universiteit vormt, hunne volle historische en artistieke beteekenis zullen behouden, en oud en nieuw zich zullen verbinden tot een monument der Hoogeschool waardig.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
(get.) MACKAY.

Het schrijven van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, dd. 's-Gravenhage 1 Februari 1890, 1^a A, Afdeeling O, betreffende het Universiteitsgebouw — waarvan mij onder dagteekening van 14 Februari een afschrift werd ter hand gesteld, is door mij zoowel met dezelfde zorg, als met dezelfde resignatie als alle vroeger gewisselde stukken gelezen en overwogen. Ik heb de eer, de resultaten van mijn onderzoek in de navolgende beschouwingen en betoogen te Uwer kennis te brengen.

De inhoud van den brief van Zijne Excellentie is gesplitst in twee onderdeelen, waarvan het eerste het eigenlijke programma en het technische gedeelte van de kwestie behandelt, terwijl het tweede gedeelte op de vraag over den stijl van het te stichten monument betrekking heeft.

Het onderwerp der *vallichten* is door Uwe bouwmeesters reeds in hunnen brief van 14/15 Juni 1887, en wel in verband met zekere rijksgebouwen, besproken, waarbij alleen nog het paleis van Justitie te 's-Gravenhage onvermeld is gebleven.

Bij vallichten met liggende ramen kan door sneeuwval verduistering veroorzaakt worden.

Bij toepassing van lantaarns met staande ramen, zooals ze voornamelijk bij verschillende musea te München, Dresden, enz, reeds voor 50 jaren werden toegepast, kan dit en kunnen alle andere bezwaren, al is het ook met eenigszins belangrijke kosten, geheel worden weggenomen.

Overigens is het vraagstuk der vallichten nu vermoedelijk eene bloot theoretische kwestie geworden, aangezien de uitbreiding der afmetingen van bijna alle lokalen ook eene uitbreiding van het te bebouwen terrein tengevolge zal hebben, waardoor de ontwerper ten opzichte van de verlichting in eene veel gunstiger positie zal geplaatst zijn.

Wat de *verwarming* betreft, zoo kwam het Uwen bouwmeesters voor, dat de in het Concept-programma der Regeering voorkomende bepaling omtrent de plaatsing der schoorsteen tegenover de werkmuren geen redelijken zin heeft, en daarom niet in het programma behoorde opgenomen te worden. De plaatsing der schoorsteen tegenover de werkmuren kan immers alleen doelmatig geacht worden voor collegekamers, die langer of breeder dan diep zijn — bij de zoogenaamde «hangklassen» der Duitschers — terwijl bij vierkante zalen, en bij de zoogenaamde «tiefklassen», die meer diepte dan breedte langs de frontmuren hebben, zoowel uit een oogpunt van economie als doelmatigheid, de achtermuur voor de plaatsing der schoorsteen de voorkeur verdient. Eindelijk kan men in sommige gevallen bij alle grondvormen van schoolvertrekken met de plaatsing der schoorsteen, in de hoeken zijn voordeel doen.

Niemand, die goed ingerichte moderne schoolgebouwen heeft gezien, zal de waarheid dezer zienswijze ontkennen. Om deze redenen behoorde volgens de zienswijze Uwer bouwmeesters, met vermijding van dergelijke generaliserende bepalingen, den ontwerper de vrijheid gelaten te worden, in deze naar omstandigheden te handelen.

Wat de aanwending van surrogaten en meer bepaaldelijk van bepleisteringen van buitenmuren — lees: in de buitenordonnanciën of gevels — aangaat, zoo zijn de door den Gemeenteraad aangewezen middelen voldoende voor eene

in alle opzichten monumentale uitvoering van het gebouw; ook zonder dat er gevaar bestaat, de bouwsom met het enkelvoudige of dubbele bedrag der raming overschreden te zien. Met het oog op het onderhoud dienen ook in de binnenordonnantie muurschilderingen op pleister zoo veel mogelijk vermeden te worden.

Aangaande de over te leggen teekeningen, eindelijk, kan de ondergeteekende voor zijn persoon alleen de verklaring herhalen, die hij vroeger met zijn nu overleden Collega Vermeijs heeft afgelegd. Nooit en nimmer zal hij bereid gevonden worden, meer dan de gewone bestekteekeningen ter beoordeeling of goedkeuring over te leggen.

Bijzonder uitvoerig is in het schrijven van Z.E. den Minister van Binnenlandsche Zaken het vraagstuk betreffende den stijl van het te stichten gebouw behandeld, dat als het hoofdpunt van het programma wordt beschouwd.

Het is voornamelijk de inhoud der door Uwe bouwmeesters nu bijna drie jaren geleden — 14/15 Juni 1887 — ingediende Nota betreffende den stijl van het te stichten «Universiteitsgebouw,» die aan eene kritiek wordt onderworpen.

De voor onze zienswijze in dat stuk aangevoerde argumenten, welke Zijner Excellentie niet afdoende voorkomen, worden op velerlei gronden bestreden, die volgens mijne bescheiden opvatting in hooge mate voor tegenspraak vatbaar zijn.

Het zij mij vergund, met gepasten eerbied, maar tevens met de vrijmoedigheid, die de belangrijkheid der zaak en mijne plichten tegenover U mij opleggen, mijn standpunt nogmaals te verdedigen — al geef ik mij ten opzichte van de slechts academische waarde mijner beschouwingen en betoogen aan geenerlei illusies over.

Overigens is het vraagstuk der vallichten nu vermoedelijk eene bloot theoretische kwestie geworden, aangezien de uitbreiding der afmetingen van bijna alle lokalen ook eene uitbreiding van het te bebouwen terrein tengevolge zal hebben, waardoor de ontwerper ten opzichte van de verlichting in eene veel gunstiger positie zal geplaatst zijn.

Wat de *verwarming* betreft, zoo kwam het Uwen bouwmeesters voor, dat de in het Concept-programma der Regeering voorkomende bepaling omtrent de plaatsing der schoorsteen tegenover de werkmuren geen redelijken zin heeft, en daarom niet in het programma behoorde opgenomen te worden. De plaatsing der schoorsteen tegenover de werkmuren kan immers alleen doelmatig geacht worden voor collegekamers, die langer of breeder dan diep zijn — bij de zoogenaamde «hangklassen» der Duitschers — terwijl bij vierkante zalen, en bij de zoogenaamde «tiefklassen,» die meer diepte dan breedte langs de frontmuren hebben, zoowel uit een oogpunt van economie als doelmatigheid, de achtermuur voor de plaatsing der schoorsteen de voorkeur verdient. Eindelijk kan men in sommige gevallen bij alle grondvormen van schoolvertrekken met de plaatsing der schoorsteen, in de hoeken zijn voordeel doen.

Niemand, die goed ingerichte moderne schoolgebouwen heeft gezien, zal de waarheid dezer zienswijze ontkennen. Om deze redenen behoorde volgens de zienswijze Uwer bouwmeesters, met vermindering van dergelijke generaliserende bepalingen, den ontwerper de vrijheid gelaten te worden, in deze naar omstandigheden te handelen.

Wat de aanwending van surrogaten en meer bepaaldelijk van bepleisteringen van buitenmuren — lees: in de buitenordonnanciën of gevels — aangaat, zoo zijn de door den Gemeenteraad aangewezen middelen voldoende voor eene

in alle opzichten monumentale uitvoering van het gebouw; ook zonder dat er gevaar bestaat, de bouwsom met het enkelvoudige of dubbele bedrag der raming overschreden te zien. Met het oog op het onderhoud dienen ook in de binnenordonnantie muurschilderingen op pleister zoo veel mogelijk vermeden te worden.

Aangaande de over te leggen teekeningen, eindelijk, kan de ondergeteekende voor zijn persoon alleen de verklaring herhalen, die hij vroeger met zijn nu overleden Collega Vermeijs heeft afgelegd. Nooit en nimmer zal hij bereid gevonden worden, meer dan de gewone bestekteekeningen ter beoordeeling of goedkeuring over te leggen.

Bijzonder uitvoerig is in het schrijven van Z.E. den Minister van Binnenlandsche Zaken het vraagstuk betreffende den stijl van het te stichten gebouw behandeld, dat als het hoofdpunt van het programma wordt beschouwd.

Het is voornamelijk de inhoud der door Uwe bouwmeesters nu bijna drie jaren geleden — 14/15 Juni 1887 — ingediende Nota betreffende den stijl van het te stichten «Universiteitsgebouw,» die aan eene kritiek wordt onderworpen.

De voor onze zienswijze in dat stuk aangevoerde argumenten, welke Zijner Excellentie niet afdoende voorkomen, worden op velerlei gronden bestreden, die volgens mijne bescheiden opvatting in hooge mate voor tegenspraak vatbaar zijn.

Het zij mij vergund, met gepasten eerbied, maar tevens met de vrijmoedigheid, die de belangrijkheid der zaak en mijne plichten tegenover U mij opleggen, mijn standpunt nogmaals te verdedigen — al geef ik mij ten opzichte van de slechts academische waarde mijner beschouwingen en betoogen aan geenerlei illusies over.

Het is geen machtspreuk, maar wel de uiting eener gevestigde overtuiging, die ook nu nog niet aan het wankelen is gebracht, wanneer ik de keuze van den Renaissancestijl, wiens opkomst met de herleving der klassieke oudheid en de ontwikkeling en bloei der Universiteiten zoo nauw in verband staat, voor dit te stichten Universiteitsgebouw als van zelf aangewezen beschouw. Wanneer ik in deze mijne zienswijze faal, en mijne opvatting «dat de stichting van een Universiteitsgebouw der XIXe eeuw in gothischen stijl als eene anomalie moet worden beschouwd» niet de juiste is, dan faal ik met de overgrootste meerderheid mijner vakgenooten, die, zooals de monumenten bewijzen, mijne zienswijze deelden en nog deelen. Zeker is er geen regel zonder uitzondering en het feit, dat er ook eenige Universiteiten in Engeland en Amerika in gothischen stijl zijn uitgevoerd, is niet in staat, mijne zienswijze te wijzigen.

Ook de omstandigheid, dat er onder de duizenden schouwburgen, die in onzen tijd bestaan, in Engeland en Amerika twee of drie in gothischen trant worden aangetroffen, die door de technische adviseurs der Regeering worden opgenoemd, pleit volgens mijne bescheiden meening meer voor, dan tegen de juistheid mijner zienswijze, volgens welke ik de oprichting van gothische schouwburgen als nog grooter anomalie blijf beschouwen. Zulke uitzonderingen spreken beter dan de meest uitvoerige betoogen voor den regel.

Dat mij het bestaan van gothische Universiteitsgebouwen niet onbekend was, blijkt uit mijne «Geschiedenis der Bouwstijlen» hoofdstuk XIXe eeuw, waaruit ik mij veroorloof, de volgende zinsneden aan te halen:

«In geen land van Europa wordt de gothische bouwstijl meer en met meer gevolg beoefend dan in *Engeland*.

«Zooals de verhouding nu staat, vindt deze stijl niet alleen bij kerken en scholen en bij alle andere stichtingen, waarop de geestelijkheid invloed heeft, geheel uitsluitend toepassing — maar ook bij openbare gebouwen van wereldlijke strekking voor *Universiteiten*, stadhuizen, beurs- en bankgebouwen, hospitalen enz., en voornamelijk ook voor buitenhuizen wordt hij even veelvuldig aangewend als de Renaissance»

«De in Engeland gebruikelijke bouwtrant vindt navolging in *Amerika* en in de Engelsche koloniën, voornamelijk in Indië en Australië.»

Daarmede in overeenstemming betreffen de door de raadslieden van de Regeering opgenoemde Universiteitsgebouwen uitsluitend Engeland en Amerika.

In Engeland steunde de opkomst en ontwikkeling der Universiteiten op de medewerking der bisschoppen, domkapittels en andere kerkelijke autoriteiten, en het waren prelaten, aan wie de invloed der kerk en de leiding der school was toevertrouwd.

Oxford en Cambridge bestaan nog heden uit eene reeks van Collegiën met kerkelijke verplichtingen en inrichtingen, die uit middeneeuwsche legaten en privilegiën zijn voortgekomen, waaruit aan vele studenten kosteloos verblijf, verpleging en onderwijs worden verstrekt, terwijl een aantal geleerden zeer ruime beurzen genieten.

Van eene sympathie voor de gothiek, gelijk ze in Engeland wordt aangetroffen, waar die stijl inderdaad in den nieuwsten tijd hoe langer zoo meer populair schijnt te worden, is op het continent vooralsnog niets te bespeuren.

Evenmin van eene propaganda voor kerkelijke kunst en den gothischen stijl van de zijde onzer Universiteiten, zooals in Engeland plaats heeft. Immers, is het toch eene Universiteit (Cambridge), waaraan de vereeniging voor

kerkelijke kunst — «Ecclesiological Society» — haar ontstaan dankt, een genootschap, dat tot de tegenwoordige herleving der gothische kunst in Engeland oneindig veel en meer dan eenig ander lichaam heeft bijgedragen.

Dat, meer bepaaldelijk in Nederland, in 't algemeen meer afkeer van, dan sympathie voor den gothischen stijl bestaat — een verschijnsel, waarvoor de verklaring in de geschiedenis van land en volk voor iedereen open en bloot ligt — zal wel geen tegenspraak ondervinden. Wij zullen geen uilen naar Athene brengen.

Aan de *twee* duitsche gymnasia in gothischen stijl, die tot bestrijding onzer nota in den brief van Zijne Excellentie worden vermeld, kan onmogelijk grootere bewijskracht worden toegekend dan aan de *drie* gothische schouwburgen.

Ondanks dat in de middeleeuwen reeds kloosterscholen bestonden, evenals er in de XIIIe en XIVe eeuw reeds Universiteiten waren, is de gothische bouwtrant voor humanistische gymnasia ook hier te lande — wij verwijzen slechts naar de nieuw verrezzen gymnasia te Amsterdam, Rotterdam en Nijmegen — alles behalve gebruikelijk. De architecten Hase en Schmidt bouwden hunne gymnasia in gothischen trant, eenvoudig omdat zij als gothici gewoon waren al hunne bouwwerken in gothischen, althans middeleeuwschen, stijl uit te voeren.

Wie Hase's Andreaneum te Hildesheim en Schmidts academisch gymnasium te Weenen gezien heeft, zal overigens moeten bekennen, dat beide bouwmeesters zich — volgens de opvatting der regeeringsadviseurs — aan eene erge ketterij hebben schuldig gemaakt, door op de harmonie van den stijl met de naaste en verdere omgeving niet in het minst te hebben gelet.

De schrikbarend sombere en kille baksteenbouw van Hase in den trant van het «oude» Hannover en Luneburg

is uit dat oogpunt te Hildesheim evenzeer misplaatst, als het gothische gymnasium van Schmidt in de omgeving van den modernen Kolowrat-ring met zijn Renaissancepaleizen te Weenen.

Wanneer ik in het schrijven van den Heer Minister verder lees: «Het is toch niet tegen te spreken, dat men tegenwoordig zich allerwege er op toelegt, tot het bekomen van *harmonie*, den stijl der naaste en soms zelfs der verdere omgeving bij nieuwe bouwwerken te volgen,» dan doet het mij oprecht leed, zulks ondanks ingespannen en onbevooroordeeld nadenken, als eerlijk man niet te kunnen beamen. En het komt mij voor, dat tegenover de weinige, door de adviseurs van Zijne Excellentie aangevoerde voorbeelden eene overstelpende meerderheid van voorbeelden, die het tegendeel bewijzen, kan gesteld worden.

Wanneer ik in de eerste plaats mijne aandacht vestig op de in den laatsten tijd hier te lande verrezen staatsgebouwen, zooals het paleis van justitie, het postkantoor en het zoo in het oog vallende gebouwtje aan den hoek tusschen Tweede Kamer en Stadhoudelijk kwartier-vleugel Buitenhof te 's-Hage, op het Centraalstation en het Rijksmuseum te Amsterdam, op de nieuwe Universiteitsgebouwen te Leiden en Groningen, het nieuwe postkantoor te Arnhem en zoo vele andere stichtingen van Staatswege, zoo komt het mij voor, dat de betreffende bouwmeesters van den toelag op harmonie met de nadere of verdere omgeving weinig blijken hebben gegeven.

En wanneer ik naga, welken invloed meer bepaaldelijk de *kerkelijke monumenten* op den stijl der nadere en verdere omgeving hebben uitgeoefend of nog uitoefenen — wat voor het onderhavige vraagstuk juist het kwestieus punt uitmaakt — dan kom ik, ronduit gezegd, tot de conclusie, dat deze invloed is = nul.

Wanneer ik mij de entourage voor den geest roep van zoo vele voorname en zeer beroemde kathedralen op ons Continent, zooals de omgeving van Notre-Dame te Parijs, van de kathedraal te Metz, de Munsterkerken van Straatsburg, Freiburg en *Ulm*, de domkerken van Keulen, Frankfort, Maagdenburg, Halberstadt, München, Landshut, Florence, Milaan, Antwerpen, Brussel, Mechelen, Utrecht, de gothische hoofdkerken van Amsterdam, Rotterdam, Haarlem, Dordrecht, Groningen, Delft, enz. enz., dan zou ik mij ten eerste moeten bedriegen, of van dien invloed is *niets* te bespeuren. Ook 's-Hertogenbosch maakt, wanneer men van het quasi-gothische *aartsbisschoppelijk paleis* afziet — sit venia verbo — geen uitzondering.

Het minst heeft men zich nog te *Parijs*, nog in de laatste jaren bij de herhaalde verbouwingen van het domplein, beijverd deze leer van architectonische harmonie op te volgen.

Dit plein is aan de ééne zijde door Notre-Dame en daartegenover door het Paleis van politie, aan de derde zijde door het *Hôtel-Dieu* en daartegenover door de Seine begrensd.

Wel verre van bij den bouw van het nieuwe Hôtel-Dieu (1868—78) en bij den wederopbouw van de Préfecture de police, terwille van de harmonie, den gothischen stijl der verheven kathedraal van Notre-Dame te volgen, heeft men aan beide gebouwen geheel moderne XIX eeuwse buitenordonnantien gegeven. En dat te Parijs, de eerste kunststad der wereld, de hoofdstad van land en gewest, waar de gothische stijl is ontloken en waar de meesterstukken van dezen bouwtrant worden aangetroffen.

Terwijl te Weenen onder de oude huizen, die het grootsche Stefanusplein omringen, waartoe ook het aartsbisschoppelijk paleis behoort, geen enkel gothisch gebouw wordt gezien,

toonen ook de nieuwe woonpaleizen, die in den laatsten tijd de oude gebouwen hoe langer zoo meer verdringen, den modernen stijl eener XIX eeuwsche Renaissance.

Te Keulen heeft er veeleer eene reactie tegen de beeerde richting van onzen tijd plaats gegrepen. Terwijl in de omgeving van den Dom uit het midden onzer eeuw twee gothische gebouwen worden aangetroffen; het kleine *aartsbisschoppelijke museum* op het domplein zelf, en een winkelhuis, gelijk men die toen meer heeft gebouwd, in eene zijstraat, werd bij de zeer aanzienlijke gebouwen, die later verrezen, — paleis Deichmann, Domhotel enz. — die stijl niet meer gevolgd.

De ondergeteekende meent dus niet in tegenspraak te zijn met de *feiten*, wanneer hij, ondanks de nabijheid van Domkerk en Domtoren, goedgevonden heeft, om niet voor den gothischen stijl te adviseeren. Hij vleit zich te hebben aangetoond, dat bij nader onderzoek van den toelag van onze architecten tot het verkrijgen van deze soort van harmonie met de omgeving weinig of niets blijkt.

Hoe men, ten bewijze, dat mijne zienswijze in tegenspraak is met de *feiten*, zich kan beroepen op een project tot bebouwing van het *Munsterplein te Ulm*, waaraan *feitelijk* nooit gevolg is gegeven, verklaar ik niet te begrijpen.

Ook deze zonderlinge bouwgeschiedenis pleit veeleer voor mijne zienswijze. Zij verdient hier kortelijk te worden medegedeeld.

Op eene prijsvraag, ongeveer 20 jaren geleden uitgeschreven tot het verkrijgen van plannen tot bebouwing van het Domplein te Ulm, dat door de afbraak van de oude «Barfüsserkerche,» van het oude Gymnasium en vele kleinere gebouwen was uitgebreid geworden, waren vele plannen ingekomen, waaronder ook het vermeldde, zeer

eentonige en vervelende Ontwerp van Dollinger *in zuiver gothischen stijl*. Een noordduitsche bouwmeester zond alleen een brief in, zonder teekeningen, waarin hij aan de Jury te kennen gaf, dat het hem het beste voorkwam, in het geheel niet te bouwen en het plein te laten zooals het was. *De Jury vereenigde zich volkomen met dit advies en de gothische plannen van den heer Dollinger werden met alle andere eenvoudig ter zijde gelegd!* De oude «Münstergasse» en de oude «Holzmarktstrasse» begrenzen ook heden nog het domein.

Dat, nu ongeveer 40 jaren geleden, het spoorwegstation te *Neurenberg* in gothischen stijl werd gebouwd, laat zich op goede gronden verdedigen. Het was het *eenigste* gothische onder de zeer talrijke stationsgebouwen, die door den opperbouwraad Rieber, onder wien ik van 1857—1859 de eer had te werken, zijn uitgevoerd.

Maar het wereldberoemde Neurenberg met zijn midden-euwsche burcht, met zijn midden-euwsche stadsomwalling, zijn gothische kerk- en kloostergebouwen, zijn openbare gebouwen, burgerwoonhuizen, fonteinen en andere monumenten in denzelfden stijl is ook *eenig*, en Utrecht mag, wat het midden-euwsche karakter zijner burgerlijke architectuur betreft, met Neurenberg niet in één adem worden genoemd.

Te Keulen, onder alle Deutsche steden die, welke naast Neurenberg de meeste midden-euwsche monumenten heeft aan te wijzen, heeft het spoorwegbestuur niet goedgevonden, hiermede rekening te houden. Het vlak bij den Dom, als het ware aan den voet der kathedraal gelegen Centraalstation is een zeer moderne Renaissance-bouw.

Den lof, door den ondergeteekende in zijne «Geschiedenis der Bouwstijlen» aan den Directeur der Deutsche posterijen toegezwaaid, wenscht hij in vollen omvang te handhaven,

en hij is van oordeel, daardoor niet in 't minst met zich zelf in tegenspraak te komen.

Zoomin evenwel te Parijs, Metz, Straatsburg, Antwerpen, Keulen, Weenen, enz. enz., van een invloed der *kerkelijke monumen'en* op de niet-kerkelijke gebouwen iets te bespeuren valt, is bij de vele degelijke en monumentale werken, die de Deutsche Generaal-postmeester heeft laten uitvoeren, voor zooverre ik weet, een dergelijke invloed merkbaar. *Het architectonische karakter der omgeving, waarmede hij wel pleegt rekening te houden, wordt bepaald door den trant der burgerlijke bouwkunst.* Het is deze, die hem inspireert, en, waarmede hij buitendien rekening houdt, zijn *kunstoverlevering, bouwstoffen en techniek* die natuurlijk naar den volksaard en de natuurlijke gesteldheid van land of gewest in het geheele rijk aanmerkelijk verschillen.

Door aldus te handelen en door elken *bureaucratischen invloed op vrije kunstuiting* te weren, wordt, gelijk uit mijn boek zeer juist is aangehaald, een officieele bouwtrant vermeden.

Ten einde in dit laatste opzicht nog zekerder te gaan en het publiek niet met steeds dezelfde geijkte genre's van kunstproducten van dezelfde meesters te overladen, worden bij de talrijke scheppingen van zijn departement het liefst ter plaatse inheemsche, particuliere bouwmeesters met ontwerp en uitvoering belast.

Mijne opvatting, dat het te stichten «Universiteitsgebouw» zooveel mogelijk een eigenaardig geheel en op zich zelfstaand monument dient te vormen en, als kind der XIXe eeuw, «in overeenstemming met den algemeenen geest dezer eeuw in den stijl der heerschende kunstrichting dient opgetrokken te worden,» is ook door de *overige* daartegen aangevoerde bezwaren niet aan het wankelen gebracht.

Deze argumenten komen mij veeleer even twijfelachtig voor, als de leer van de harmonie der omgeving, die door mij hierboven aan de *feiten* getoetst is. Het zij mij vergund, nu ik breedvoerig wordt bestreden, mij ook hierover eenigszins uitvoeriger dan in de vroegere korte nota's uit te laten.

Alle monumenten, wier bouw zich over verschillende kunsttijdperken, of nog wel over verschillende eeuwen uitstrekte, missen, uit den aard der zaak organische eenheid en harmonie van stijl. *En juist daaraan danken deze gebouwen de volle historische en artistieke beteekenis, waarop aan het slot van het ministerieele schrijven zooveel nadruk wordt gelegd.* Elk dezer monumenten levert verschillende bladzijden uit de geschiedenis van het leven en de kunst van het volk, dat ze deed ontstaan; het zijn «de zichtbare en voor iedereen toegankelijke archieven van het land.»

Wel verre dat het gebrek aan eenheid van stijl aan hunne kunstwaarde te kort doet, ontleenen de meeste juist daaraan eene bekoorlijkheid, een artistiek karakter en een zeker schilderachtig cachet, waardoor iedereen wordt aangetrokken.

Of wordt de indruk der kathedralen te Straatsburg, Parijs, Freiburg of Weenen en hare kunstwaarde verminderd door het feit, dat deze gedenkteeken niet zuiver gothisch, maar nog gedeeltelijk romaansch zijn? of kan dat gezegd worden van St. Pierre te Caen, omdat het overigens gothische godshuis met een prachtig koor in Renaissance stijl is voltooid?

Valt het uit een oogpunt van kunst, piëteit of historie te betreuren, dat de binnenordonnantie van de kathedraal te 's-Hertogenbosch de architectonische eenheid mist, omdat het orgelkoor, de preekstoel en een gedeelte van het koorhek meesterstukken zijn der Renaissance? Of misstaat het koorgesteelte van Terwen in de binnenordonnantie van het gothische gebouw?

Evenals Louvre en Tuileriën missen de Fransche residentiën en kasteelen Fontainebleau, Chantilly, Blois, enz. enz. en de Duitsche vorstelijke paleizen te München, Dresden, Berlijn, enz. enz., en in den Haag het Binnenhof *in- en uitwendig de architectonische eenheid, omdat ieder tijdperk, ieder geslacht, in plaats van het bestaande na te maken, in zijn eigen trant voortbouwde*, evenals bij de bovenvermelde godshuizen het geval was. En men kan de paleizen van Louvre en Tuileriën evenals die van München, Dresden en Berlijn alleen dan Renaissance-paleizen noemen, wanneer men al wat niet romaansch of gothisch is, «Renaissance» gelieft te noemen. En toch wijzen niet alleen de vormen en verhoudingen, maar ook de keuze en behandeling der bouwstoffen in de buiten- en binnenordonnantien en de stoffeering der laatste de treffenste tegenstellingen en radicale verschillen aan.

Als een bijzonder barbaarsch gebouw uit het oogpunt van eenheid en harmonie moet o.a. het Dogenpaleis te Venetië worden beschouwd met zijn statige gothische fronten, de beroemde Porta de la Carta, eveneens een prachtwerk der Gothiek, dat den hoofdingang vormt tot de «trap der Reuzen» en het schilderachtige binnenplein met zijn verschillende tijpen der vroeg-renaissance.

Evenzeer beantwoorden niet aan dezen eisch de beroemde stadhuizen te Lübeck, Dantzig, Lüneburg, Keulen, Münster, Bremen, enz., die, wat hunne buiten- of binnenordonnantien betreft, gedeeltelijk gothische, gedeeltelijk renaissance-gebouwen zijn.

Dat de gothische beffroi van het oude stadhuis te Delft, Hendrik de Keijser niet heeft weerhouden, het tegenwoordige gebouw met behoud van den toren, in den heerschenden renaissance-stijl te doen verrijzen, werd door Uwe bouwmeesters reeds vroeger tot staving hunner zienswijze aangevoerd.

Wat nu de gebouwen betreft, die door de deskundigen der Regeering tot toelichting en verdediging hunner opvatting zijn aangehaald, zij het volgende opgemerkt.

In de allereerste plaats bestaat tusschen al de vermelde voorbeelden en de bouwkwestie in Utrecht *het eenvoudige maar kapitale verschil*, dat het dáár betrof de uitbreiding of vergrooting van *bestaande buitenordonnantiën* — of geheele complexen er van — terwijl te Utrecht dit het geval niet is.

Noch het groot auditorium, noch de kruisgangen hebben buitenordonnantiën of zijn van de straat af zichtbaar. En de buitenordonnantie van het gedeelte der tegenwoordige Universiteitsgebouwen, dat uitkomt op «Achter den Dom,» kan onmogelijk gothisch genoemd worden.

Het stadhuis te Parijs werd in de jaren 1837—46 volgens de plannen van den architect Godde, in den stijl der XIXe eeuw uitgebreid.

Het museum te Hildesheim is, of was althans eenige jaren geleden, in eene middeleeuwsche *kerk*, de oude Martiniekerk gehuisvest en wanneer dit gebouw in middeleeuwschen stijl is uitgebreid, bestond daartoe ook nog eene tweede aanleiding. Terwijl namelijk het museum voornamelijk middeleeuwsche oudheden uit Hildesheim en omstreken bevat, heeft men zodoende de buitenordonnantie in overeenstemming gebracht met de bestemming en den inhoud van het gebouw — hetgeen, door het bestaan van enkele uitzonderingen, wel is waar niet van alle musea kan gezegd worden.

Het beroemde museum te Neurenberg is gevestigd in een middeleeuwsch *kloostergebouw* en bevat germaansche oudheden, waaraan het den naam *Germaansch Museum* ontleent. Het werd door Freiherr von Truchsess — niet zonder patriottische of politieke inspiraties gesticht in een

tijd, toen, althans in Duitschland, «gothisch» en «germaansch» nog synoniemen waren, terwijl ook de gothische stijl toen nog als eene duitche vinding of schepping werd beschouwd.

Men heeft zoowel met het architectonische karakter der stad als met de voorname beteekenis en bestemming van inrichting rekening gehouden, toen men het gebouw herhaaldelijk in middeneeuwschen stijl uitbreidde.

Wanneer het te Utrecht te stichten gebouw tot Museum van Christelijke oudheden moest dienen, zou de ondergeteekende waarschijnlijk ook voor eene gothischen buitenordonnantie geadviseerd hebben.

Ook het grootsche *Conservatoire des arts et métiers* te Parijs is in eene voormalige *Benedictijnen Abdij*, «St. Martin des Champs» gevestigd. Noch bij de eerste uitbreiding op het eind der vorige eeuw, noch bij de kolossale vergroo-ting der inrichting in de tweede helft van onze eeuw, heeft men den stijl van het klooster gevolgd. Wel heeft de architect Vandoijer, sedert 1876 met de uitbreiding der gebouwen belast, het oude Refectorium — nu bibliotheek — en de van de Rue St. Martin zichtbare oude kloosterkerk — nu machinengalerij — en haar portaal met piëteit in den stijl der XIIIe en XIVe eeuw gerestaureerd, maar wat hij er aan toevoegde, is *volslagen modern van stijl*.

Hetgeen aan het einde van de ministerieele aanschrijving omtrent de practische bezwaren en nadeelen van den door Uwe bouwmeesters gekozen stijl is gezegd, kan mijnerzijds niet zonder tegenspraak blijven.

«Uit de vroeger aangeboden ontwerpen» — zoo lees ik — «is op te maken, dat het stelsel om tot het rechtvaardigen van de keuze van een anderen stijl, zoo min mogelijk met de bestaande lokaliteiten rekening te houden, verschillende nadeelen dreigt te weeg te brengen, zoowel ten aanzien

van de gemeenschap met het groot auditorium, als met die met de kruisgangen en dat van deze laatste niet zooveel partij getrokken wordt als mogelijk en in alle opzichten wenschelijk te achten is; het is toch duidelijk, dat, wanneer deze ruime gangen tot een integreerend bestanddeel van het tot één geheel te vormen Universiteitsgebouw worden gemaakt, op de ruimte, anders voor vestibulen, corridors en wachtkamers te bestemmen, veel uitgespaard kan worden.»

Wat in de eerste plaats *de gemeenschap betreft van het nieuwe gebouw met het groot auditorium*, zoo was deze in de ontwerpen Uwer bouwmeesters *zoowel ruimer als behoorlijker en bekoorlijker* dan in het gothische ontwerp, door de rijksbouwkundigen gepresenteerd. In ons schrijven van 14/15 Juni 1887 hebben wij ons hieromtrent uitvoerig uitgelaten.

Wij meenden ook aan het auditorium, behalve de bestaande gemeenschap met de Senaatskamer, eene directe verbinding met het nieuwe gebouw te moeten geven. In de middeneeuwen, toen de kruisgang moest dienen tot verbinding der kapittelzaal met de *kerk*, was natuurlijk de gemeenschap tusschen kruisgangen en kapittelzaal hoofdzaak en onmisbaar. Nu het verband met de kerk door dat met de Universiteit wordt vervangen, schijnt ook eene *behoorlijke* gemeenschap met het collegegebouw hoofdzaak en onmisbaar.

Dat de bestaande verbinding over het smalle gangetje tusschen de voormalige kapittelzaal en senaatskamer bekrompen en leelijk is, zal wel niemand ontkennen. Overigens bestaat er hoegenaamd geen *practisch bezwaar*, om buitendien de gemeenschap tusschen de toekomstige «Salle des pas perdus» en het groot auditorium te behouden. *In welke opzichten van de kruisgangen nu nog anders partij*

kan worden getrokken voor de gemeenschap, is mij niet volkomen duidelijk.

Wat de nadeelen aangaat, die de stijl ten opzichte van de gemeenschap van het nieuwe gebouw met de kruisgangen dreigt mede te brengen, is het voldoende te wijzen op het feit, dat deze verbinding zoowel in het gepresenteerde regeeringsontwerp als in de ontwerpen Uwer bouwmeesters gevormd wordt door *éene deur van de vestibule naar de kruisgangen!*

Het is mij een raadsel, hoe men zulke feiten ignoreeren kan.

Ook met betrekking tot de grootte der vestibule, der corridors en het al of niet aanleggen van eene wachtkamer voor de studenten kan *aan den stijl* van het nieuwe gebouw per se geen invloed worden toegekend.

Dat eene gemeente, die uit eigen middelen een gebouw wil stichten en dit aan eene rijksinrichting wil aanbieden, niet bevoegd zou worden geacht, haren bouwmeesters vrijheid te laten ten aanzien van de afmetingen der corridors enz. is een feit, waarmede ik — ik kan het zonder schande bekennen — *niet* heb rekening gehouden. Ondanks langjarige en veelzijdige praktijk in staats- en hofdienst had ik met dergelijke feiten *nooit* te rekenen.

Ten slotte neem ik de vrijheid tot het maken van de volgende opmerkingen:

Het is voor mij onbegrijpelijk, hoe door de keuze van den gothischen stijl het te stichten Universiteitsgebouw in vereeniging met de kruisgangen, auditorium, senaatskamer en het overige gedeelte der bestaande gebouwen eene organische eenheid en harmonisch geheel kan vormen.

Evenmin hoe daardoor de middeneeuwsche kruisgang en de kapittelzaal *hunne volle historische en artistieke beteekenis zullen behouden* of deze veeleer daaraan zal kunnen worden *teruggegeven!*

Wat zeker te verwachten staat, is, dat men door het Collegegebouw in den stijl van kapittelzaal en kruisgangen op te trekken, daaraan een kerkelijk karakter zal verleen en tevens aan het Universiteitsgebouw *het karakter zijner bestemming en zijne historische beteekenis zal ontrooven.*

Een organisch geheel van het nieuwe gebouw *met de kerk, wat wel verkregen zal worden*, kan toch met het oog op zijn bestemming, noch bedoeld, noch gewenscht zijn.

*Zonder allen twijfel kan het nieuwe Universiteitsgebouw volgens de oorspronkelijke bedoeling van Burgemeester en Wethouders met de bestaande lokaliteiten, en als aanvulling daarvan, één geheel vormen, dat, zonder gothisch te zijn, aan alle eischen der kunst voldoet en tevens aan de gevoelens van piëteit en historische **waarheid** werkelijk en in alle opzichten beantwoordt..*

Ik eindig mijn advies met de verklaring te herhalen die ik reeds vroeger en nog onlangs tegenover Uw College persoonlijk heb afgelegd:

Wanneer mijn persoon en mijne, nu uitvoerig gemotiveerde artistieke opvatting de verwezenlijking van het bouwplan der gemeente in den weg staan, of de wapens aan de hand geven, om de onvruchtbare en hopelooze onderhandelingen met de Regeering in het eindelooze te rekken, dan ben ik ieder oogenblik bereid, mijn mandaat in Uwe handen terug te geven.

Een bouwproject in den stijl der kloostergangen kan van mij nooit worden verwacht.

DELFT, 24 Februari 1890.

(get.) E. GUGEL.

Ondergeteekende heeft de eer onderstaande motie in te dienen, te verzoeken, dat zij zal worden gedrukt en aan de leden toegezonden en dat zij in de eerstvolgende vergadering een punt van beraadslaging zal uitmaken.

Utrecht, 13 Maart 1890.

P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN.

M O T I E.

DE GEMEENTERAAD VAN UTRECHT,

kennis genomen hebbende

van de missiven, gedagteekend 19 December 1887, 27 October en 12 December 1888 en 12 Februari 1890, van de Ministers van Binnenlandsche Zaken ter zake van het te stichten Academiegebouw;

Overwegende,

dat de onderhandelingen over den bouw schijnen te worden vertraagd uit motieven, die geenszins betrekking hebben op de ruimte en de inrichting der, met het oog op de eischen van het onderwijs, gewenschte lokalen, maar louter op den stijl van het gebouw in zekere richting der kunst, in strijd met het herhaaldelijk uitgesproken verlangen van dezen Raad;

Overwegende,

dat deze motieven blijkbaar moeten worden toegeschreven aan de betrokken Raadslieden der Regeering, naardien zij onder het bewind van Ministers van verschillend staatkundig inzicht telkens op nieuw meer of minder duidelijk werden aangevoerd;

Overwegende,

dat er geen redelijke grond bestaat voor de hoop, dat onder het bewind van den thans opgetreden Minister

van Binnenlandsche Zaken , meer dan onder diens beide Ambtsvoorgangers , een gunstig oor zal worden geleend aan de rechtmatige wenschen van dezen Raad ;

Overwegende ,

dat mitsdien van een op nieuw plegen van onderhandelingen met het Departement van Binnenlandsche Zaken voor het tot stand komen der verlangde overeenstemming niets te verwachten is ;

Overwegende ,

dat zoowel het belang als de waardigheid dezer gemeente niet gedoogen , dat nog langer gearzeld worde ten aanzien van de stichting van het Academiegebouw , waartoe reeds vier jaren geleden besloten werd en waartoe de milde bijdragen van de ingezetenen van Utrecht en van het gewestelijk Bestuur in staat stellen ;

Overwegende ,

dat hij het in hem gesteld vertrouwen der burgerij niet mag beschamen , noch het geduld der schenkers langer mag op de proef stellen ;

B E S L U I T

aan Burgemeester en Wethouders op te dragen :

- 1°. ten spoedigste het advies in te winnen van de heeren Bouwmeesters omtrent de vraag : op welke wijze het Academiegebouw zal kunnen worden gesticht op de daarvoor door de gemeente bestemde terreinen , zonder aanraking met of aansluiting aan de bestaande Rijksgebouwen ;
 - 2°. van dit advies zoo spoedig mogelijk mededeeling te doen aan dezen Raad.
-

DELFT, 13 Maart 1890.

Betreffende
Universiteitsgebouw.

Aan
*Burgemeester en Wethouders
der gemeente Utrecht.*

In de vergadering van Uw College, die ik onder dagteekening van 14 Februari bij te wonen de eer had, werd mij door den heer Voorzitter van het Gemeentebestuur o. a. de vraag gesteld, of de mogelijkheid bestond, het geprojecteerde Universiteitsgebouw zonder verdere medewerking of goedkeuring der Regeering uit te voeren *op de terreinen, welke eigendom zijn der Gemeente*, en zonder in contact te komen met de gebouwen, die aan den Staat behooren, of aan de Regeering in vruchtgebruik zijn afgestaan.

Ik heb deze vraag toen — zonder nog den inhoud te kennen van het schrijven van den Minister van 1 Februari jl. — *in ontkennenden zin* beantwoord, hoofdzakelijk met het oog op den toegang tot den calorifère-kelder van het groote Auditorium, die zich achter den zuidelijken kruisgang bevindt.

Bij nader onderzoek van dit vraagstuk is mij nu echter gebleken, dat deze vraag *in bevestigenden zin kan worden beantwoord.*

De vooralsnog geheim gehouden plattegrondteekening, die door uwe bouwmeesters met het concept-programma bij Uw College is ingediend, en, wat de lokalen betreft, aan alle eischen voldoet en, *voor zooverre, ook door den Minister is goedgekeurd, is uitvoerbaar op het beschikbare terrein.*

Waar nu de toegang tot de calorifère zich bevindt, is in dezen plattegrond eene door den Minister niet gewenschte wachtkamer geprojecteerd en daar naast eene binnenplaats tegens wiens uitvoering geen bezwaar bestaat.

Alle gevraagde College- en Faculteitskamers en alle bijkomende vertrekken, zelfs de verbindingsgang met de bestaande gebouwen, kunnen worden daargesteld zonder in aanraking te komen met de gedeelten, waarover de Regeering nu beschikt.

Vallichten zijn vermeden en de eenige verbouwing, die aan de kruisgangen moest worden verricht, ware *de verplaatsing van den doorgang in den westelijken kruisgang, die voor zoo verre ik weet het onbestreden eigendom is der gemeente.*

Eene ongesteldheid, die mij sedert 14 dagen het waarnemen mijner plichten belette, is de oorzaak eener vertraging dezer mededeeling en verklaring, welke door mij wordt betreurd.

Met de meeste hoogachting heb ik de eer te zijn

van het College van
Burgemeester en Wethouders voornoemd,

de dienstw. Dienaar

(get.) E. GUGEL.

Berich
Departem
aken va
fd. O,
van het
Utrecht.

Zijne

N°. 242 F.

Bericht op schrijven van het
Departement van Binnenlandsche
Zaken van 1 Februari 1890, La. A,
afd. O, betreffende den bouw
van het Universiteitsgebouw te
Utrecht.

Utrecht, 24 Mei 1890.

—
2 Bijlagen.
—

Bij missive van 1 Februari 1890, La. A., Afdeeling O, ontvingen wij van Uw Excellentie's ambtsvoorganger mededeeling van den uitslag der overwegingen, waartoe het door ons den 25sten Maart 1889 ingezonden programma van eischen voor den bouw van het Universiteitsgebouw bij Zijne Excellentie aanleiding heeft gegeven.

Onmiddellijk na de ontvangst dezer missive hebben wij haar in handen gesteld van den Hoogleeraar Gugel, met opdracht om ons te dier zake van advies te dienen.

Nadat aan die opdracht was voldaan, werden twee leden van ons college op ons verzoek den 11^{den} April ll. door Uwe Excellentie in de gelegenheid gesteld om mondeling onze meening te ontwikkelen over eenige onderdeelen van het program van eischen, die nog niet de instemming van Uw Excellentie's ambtsvoorganger hadden verworven, terwijl verder de tijdelijke voorzitter van ons college den

Aan

*Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche
Zaken te 's-Gravenhage.*

19^{den} Mei jl. aan Uwe Excellentie mededeeling heeft gedaan van den uitslag der onderhandelingen, welke dezerzijds gevoerd zijn met het oog op het denkbeeld om voor den bouw een ander terrein aan te wijzen.

De onzekerheid omtrent den eventueelen verkoop van den grond, welke thans door het Leesmuseum wordt ingenomen, de hooge eischen, welke voor afstand van het benoodigd terrein door de eigenaars worden gesteld en de uiterst beperkte termijn, binnen welken zij eene beslissing vorderen, hebben ons doen besluiten, in elk geval thans bij den Raad geen voorstel in te dienen tot wijziging van het besluit omtrent het voor den bouw aangewezen terrein.

Wij zullen ons er dus thans toe moeten bepalen om, in aansluiting aan hetgeen reeds bij de audiëntie van den 11^{den} April jl. besproken werd, kortelijk onze meening te ontwikkelen omtrent de opmerkingen, waartoe het door ons aangeboden programma van eischen aanleiding heeft gegeven.

Terrein.

Bij ons college bestaat bezwaar om in het program van eischen te vermelden «dat het in de bedoeling ligt de van Rijkswegen te beglazen kruisgangen te bestemmen tot «salle des pas perdus» en dat deze derhalve met het nieuwe bouwwerk in onmiddellijke gemeenschap moeten worden gebracht.»

Wij merken hieromtrent op, dat Burgemeester en Wethouders van Utrecht reeds den 12^{den} Juli 1883 aan den toenmaligen Minister van Binnenlandsche Zaken hebben medegedeeld, dat de gemeente Utrecht, bij notarieele akte van 7 October 1828, van kerkvoogden der Nederduitsche Hervormde Gemeente den oostelijken en westelijken kruisgang heeft gekocht, en dat hun verzoek om verbetering van de kadastrale tenaamstelling den 15^{den} Augustus 1883 door Z.Ex. beantwoord is met de mededeeling, dat daarover nader zoude worden bericht. Tot dusverre mochten wij

Benood
lokale

Lic

het toegezegd bericht nog niet ontvangen, maar wel werd ons, bij missive van 16 Mei 1887, medegedeeld, dat Z.Ex. bezwaar moest maken het eigendomsrecht op den westelijken en oostelijken kloostergang en den Vrijhof te regelen en tot beslissing te brengen in het kontrakt omtrent de bruikleen van het Universiteitsgebouw. Zoolang de erkenning van de eigendomsrechten der Gemeente op de kruisgangen niet is geschied, achten wij het niet wel mogelijk in het programma van eischen bepalingen op te nemen omtrent werkzaamheden als de beglazing, welke daaraan van Rijkswege zouden worden verricht. Bovendien kunnen de kruisgangen eene wachtkamer op de benedenverdieping bezwaarlijk vervangen. Koude in de wintermaanden en gebrekkige toetreding van licht — om van andere redenen niet te spreken — maken de kruisgangen, naar het oordeel van bevoegde personen, voor een eenigszins langdurig verblijf van studenten ongeschikt.

Benoodigde
lokalen.

In verband met hetgeen wij sub 1 opmerkten, achten wij het bouwen van eene wachtkamer voor de studenten gelijkvloers zeer aanbevelenswaard, reden waarom wij Uwe Excellentie verzoeken niet op het weglaten daarvan aan te dringen.

Wij zijn echter bereid overal, waar van de afmetingen der lokalen sprake is, het woord «minstens» door «ongeveer» te vervangen, en voor de eerstgenoemde college-zaal te vorderen eene groote van «80 à 120 M²» in plaats van: «ongeveer 120 M².»

Licht.

Het komt ons niet raadzaam voor te bepalen «dat vallichten moeten vermeden worden.»

Waarschijnlijk zal van vallichten geen of slechts een zeer beperkt gebruik worden gemaakt. Wij moeten echter bezwaar maken de toepassing daarvan bepaald te verbieden. Vallichten worden zoo veelvuldig aangewend, dat wij niet

gelooven, dat daartegen in het Universiteitsgebouw te Utrecht overwegende bezwaren bestaan.

Verwarming. Wij zijn bereid aan de eerste opmerking, door wijziging der redactie, gevolg te geven, maar moeten bezwaar maken tegen opname der aangegeven bepaling omtrent de plaatsing der rookkanalen.

Naar onze opvatting zullen de belangen van het Universitair onderwijs niet worden geschaad, als een enkel rookkanaal niet tegenover den werkmuur zal zijn aangebracht. Wij vertrouwen daarom, dat Uwe Excellentie goed zal vinden niet verder op het opnemen van dien eisch aan te dringen en even als wij in dit onderdeel eenige vrijheid aan onze architecten zal willen laten.

Teekeningen. Tot overlegging van andere dan de gewone bestekteekeningen zullen onze bouwmeesters stellig niet bereid worden bevonden. Ook wij achten die overlegging niet noodig.

De Hoogleeraar Gugel en de Directeur onzer Gemeentewerken, de heer F. J. Nieuwenhuis, zijn genoeg berekend voor hunne taak, om eene deugdelijke constructie van balklagen en kappen te ontwerpen en de Gemeenteraad van Utrecht heeft met betrekking tot het Hooger Onderwijs steeds zoodanige houding aangenomen, dat mingepaste zuinigheid van die zijde niet behoeft te worden geducht.

Wij verzoeken daarom Uwe Excellentie dringend met de door ons voorgestelde redactie genoegen te nemen.

Uitvoering. De bepaling, dat het gebouw van deugdzame materialen wordt opgetrokken met vermijding van surrogaten komt ons duidelijk genoeg voor. Waar een algemeene regel wordt gesteld, achten wij het niet doeltreffend omtrent enkele onderdeelen nog bijzondere voorschriften te geven.

De stijl. Zooals Uw Excellentie's ambtsvoorganger te recht van ons verwachtte, hebben wij op nieuw zonder vooringenomenheid de vraag van den stijl van het te stichten

Universiteitsgebouw overwogen. Betrekkelijk de argumenten, die pleiten voor den Renaissance stijl, hebben wij de eer Uwe Excellentie te verwijzen naar het advies van den Hoogleeraar Gugel, dat in afschrift hiernevens wordt overgelegd.

Na al hetgeen hieromtrent reeds is verhandeld achten wij het weinig doeltreffend opnieuw omtrent den stijl in uitvoerige beschouwingen te treden.

Alleen is het noodig Uwe Excellentie alsnog de stellige verzekering te geven, dat hetgeen in den brief van 1 Februari 1890 wordt aangevoerd om te bewijzen, dat het Gemeentebestuur als het ware zelf van den beginne af gewild heeft, dat in den stijl van het Auditorium zoude worden gebouwd, op eene misvatting berust.

De mogelijkheid erkennende, dat de redactie van een besluit daartoe aanleiding heeft kunnen geven, verklaren wij thans ten stelligste, dat zoodanig voornemen nooit heeft bestaan.

In de allereerste conferentie, welke ons college met den heer Gugel heeft gehouden, is reeds door Z.H.Gel. op gronden, die wij ook thans nog deugdelijk achten, betoogd, dat de Gothiek moest worden uitgesloten.

Wij vertrouwen evenwel, dat Uwe Excellentie de meening van den Raad onzer Gemeente zal deelen, dat de stijl niet in verband staat met de eischen, welke met betrekking tot zijne bestemming aan het gebouw moeten worden gesteld en hopen, dat Uwe Excellentie de keus van den stijl, bij welke geen rijksbelang betrokken is, aan de eindbeslissing van den Gemeenteraad zal willen overlaten.

In verband met deze overwegingen hebben wij de eer Uwe Excellentie een gewijzigd program van eischen aan te bieden, dat, naar wij hopen en vertrouwen, de goedkeuring van Uwe Excellentie zal mogen verwerven.

Eindelijk achten wij ons nog verplicht er de aandacht van Uwe Excellentie op te vestigen, dat op den, bij den brief van 1 Februari 1890, ons toegezonden plattegrond de oostelijke en de westelijke kruisgang, de Vrijhof benevens de gebouwen en terreinen, welke het Rijk van de Gemeente in huur heeft, abusivelijk zijn aangeduid als: Rijkseigendommen.

De Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht,

De Burgemeester,

(get.) F. H. COBLIJN, Weth.

De Secretaris,

(get.) DE WATTEVILLE.

PROGRAMMA VAN EISCHEN

VOOR DEN

BOUW VAN EEN NIEUW UNIVERSITEITSGEBOUW

te UTRECHT.

1. **Terrein.** Het gebouw wordt opgericht ter plaatse waar zich thans het Leesmusem bevindt en met gebruikmaking van het terrein, vrijkomende door het afbreken van het pand, vroeger bewoond door Jhr. Ram en voor zooverre noodig met gebruikmaking van den daarbij behoorenden tuin. Het moet zich onmiddellijk aansluiten bij de westelijke en zuidelijke kruisgangen van de Domkerk, door welke men het groote Auditorium bereikt, en voorts in verbinding gebracht worden met de groep gebouwen, welke het Auditorium, de Senaatskamer en de lokalen in het voormalig politiegebouw omvatten.

In het nieuwe gebouw behoeft op eene Concierge-woning niet gerekend te worden, omdat den pedel-concierge eene woning in de lokalen van het voormalig politiegebouw wordt aangewezen.

2. Benoodigde lokalen. Het gebouw moet bevatten:

A. *Gelijkstraats.*

- 1°. Vier collegezalen, als:
 één groot 80 à 120 M².
 drie » ongeveer 42 M².
 minstens twee dezer collegezalen behooren aan den
 tuin gelegen te zijn. De vorm dezer zalen behoort
 vierhoekig te zijn.
- 2°. Eene spreek- of wachtkamer voor de professoren, groot
 ongeveer 25 M².
- 3°. Eene pedelskamer, groot ongeveer 15 M².
- 4°. Een jassenbergplaats, groot ongeveer 12 M².
- 5°. Eene wachtkamer voor de studenten, groot ongeveer
 42 M².
 De spreekkamer wordt in de nabijheid van den
 ingang, de pedelskamer ongeveer in het midden van
 het gebouw geplaatst en evenzoo de jassenkamer.
- 6°. Eene van tochtdeuren voorziene vestibule van matige
 afmetingen.
- 7°. Voorts zal op de benedenverdieping een door deuren
 af te sluiten doorgang naar het Vrijhof aangelegd
 worden, onafhankelijk van de communicatie door de
 vestibule.

B. *Op de eerste verdieping.*

- 1°. Vijf faculteitzalen, als:
 één groot ongeveer 70 M².
 één » » 55 »
 twee » » 46 »
 één » » 42 »
- 2°. Eene collegezaal ongeveer groot 35 M².

3°. Eene wachtkamer voor de examinandi, groot ongeveer 35 M².

4°. Een vertrekje voor den pedel ongeveer groot 5 M².

5°. Een jassenbergplaats ongeveer groot 10 M².

Voor de ligging dezer beide laatste lokalen geldt wat van die vertrekken in de benedenverdieping is gezegd.

3. Trappen,
privaten
en water-
plaatsen.

De trappen moeten van steen zijn. Behalve de hoofdtap, die zooveel mogelijk in 't midden van het gebouw is aan te leggen, is nog eene tweede of diensttrap van mindere breedte noodig, meer nabij de pedelswoning gelegen en waar langs men de zolderverdieping kan bereiken.

Twee privaten en waterplaatsen, aan de buitenlucht uitkomende en door voorportalen van de corridors gescheiden, moeten zoowel op de beneden- als op de bovenverdieping worden aangelegd.

4. Licht.

Alle lokalen ontvangen zijlicht, dat in de faculteits- en collegezalen links van de toehoorders moet intreden. Zoo in corridors als trappen en gangen moet het licht in ruime mate toetreden.

5. Vloeren.

De vloeren van gangen, corridors, privaten en waterplaatsen, ook op de eerste verdieping, moeten van steen zijn. Om gehoorigheid te voorkomen wordt in de faculteits- en collegezalen hetzij van dubbele vloeren hetzij van troggewelven onder de vloeren partij getrokken.

6. Gas-,
water- en
schelleiding.

Alle lokalen, corridors, privaten en waterplaatsen worden van gas- en waterleidingen met toebehooren voorzien. De waterleiding wordt ook voor brandblussching en voor het schoonmaken van het gebouw ingericht. De noodige elektrische schellen worden in de lokalen aangelegd.

7. Berg-
plaatsen.

De vereischte bergplaatsen voor brandstoffen en gereedschappen worden in den tuin geplaatst, waarmede in verband een gemakkelijke toegang van het gebouw naar den tuin wordt aangelegd.

Het maken van een kelder in het gebouw, uitkomende op de straat wordt wenschelijk geacht.

8. Verwar-
ming.

Voor de verwarming van gangen, trappen enz. worden calorifères in de kelders geplaatst. De college- en faculteitskamers worden ingericht om met haarden of kachels te worden verwarmd.

9. Uit-
voering.

Het gebouw wordt van deugdzame materialen opgetrokken met vermijding van surrogaten. De in het gezichtkomende daksvlakken worden met leien afgedekt.

10. Teeke-
ningen.

De over te leggen teekeningen van het gebouw moeten bevatten:

- a. de plattegronden van de fundeering en de kelders, van de verdiepingen en het dak.
- b. de noodige doorsneden.
- c. de opstandsteekeningen van de verschillende gevels, al deze teekeningen uitgevoerd op de schaal van 1 : 100.

Met deze teekeningen wordt overgelegd eene raming van kosten met omschrijving der aan te wenden materialen.

No.

Bo
Mei
Univ

Bo

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

N°. 2081, Afdeling O.

Bericht op schrijven van 24
Mei 1890, N°. 242 F. betreffende
Universiteitsgebouw Utrecht.

's-Gravenhage, 30 Mei 1890.

Na ontvangst van uw nevenvermeld schrijven heb ik de punten, welke door mij met U reeds waren besproken, nader overwogen. Alhoewel ik blijf betreuren dat men zich uwerzijds tot dusver niet heeft vereenigd met mijn gevoelen aangaande den stijl, waarin het nieuwe gebouw zal worden opgetrokken, ben ik evenwel bereid, zoowel te dien aanzien als met betrekking tot de onderdeelen van het programma van eischen, aan de door U medegedeelde wenschen toe te geven, met dien verstande evenwel, dat de bestemming, te geven aan de kruisgangen, blijve voorbehouden.

Het gewijzigd program van eischen wordt mitsdien door mij goedgekeurd.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(get.) DE SAVORNIN LOHMAN.

*Aan
Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.*

Ber
Depart
Zaken
afd. O
gebou

Zi

N°. 320 F.

2 teekeningen.

Bericht op schrijven van het
Departement van Binnenlandsche
Zaken van 30 Mei 1890, n°. 2081,
afd. O, betreffende Universiteits-
gebouw te Utrecht.

Utrecht, den 17^{den} Juni 1890.

Het was ons aangenaam uit Uw Excellentie's missive van 30 Mei l.l., n°. 2081, afdeling O, te mogen vernemen, dat het gewijzigd program van eischen voor den bouw van het Universiteitsgebouw door Uwe Excellentie is goedgekeurd, zoodat in verband met de goedkeuring, die bij missive van 12 December 1888, n°. 3699, afdeling O, reeds is gehecht aan de ontwerp-overeenkomst, welke de Gemeenteraad, bij zijn besluit van 14 October 1887 zich bereid heeft verklaard met het Rijk te sluiten, thans geen bezwaren aan de verdere verwezenlijking van de voornemens van provincie, ingezetenen en gemeente in den weg staan.

Indien er niets anders tusschen beiden gekomen ware, zouden wij ons dan ook hebben gehaast om de noodige machtiging te verkrijgen, ten einde aan Uwe Excellentie bovenvermelde overeenkomst met het afschrift der opgave van eischen ter teekening aan te bieden. Thans is echter eene andere oplossing dan de tot dusverre bedoelde mogelijk geworden.

*Aan
Zijne Excellentie den Minister van
Binnenlandsche Zaken
te 's-Gravenhage.*

Naar aanleiding toch van de besprekingen, in de laatste weken door Uwe Excellentie met leden van ons College gehouden, hebben wij in ernstige overweging genomen, of bij de stichting van het Universiteitsgebouw kan worden voorkomen, dat de kloostergang, aan welker restauratie van Rijksweg aanmerkelijke sommen zijn ten koste gelegd, aan de westzijde op nieuw door een gebouw aan het oog zoude worden onttrokken.

Dientengevolge hebben wij thans de eer Uwe Excellentie mede te deelen, dat wij er in geslaagd zijn de perceelen, kadastraal gemeente Utrecht, sectie B, n°s. 602, 2696 en 2695 gedeeltelijk, aangeduid op de hierbij gevoegde teekening A met rooden omtrek, voor de gemeente te kunnen aankoopeu voor de totale som van f 38.000.— te verhoogen met de kosten.

Wij zijn bereid den Raad een voorstel te doen tot aankoop van die perceelen, ten einde die ten deele te bestemmen tot bouwterrein voor het te stichten Universiteitsgebouw, indien het ons alvorens mag gelukken van Uwe Excellentie instemming te verwerven met de voorwaarden eener dading omtrent den eigendom der kloostergangen.

Wij hebben daarom de eer het volgende, als hoofdinhoud van bedoelde dading, aan de goedkeuring van Uwe Excellentie te onderwerpen.

«De nog tusschen den Staat en de gemeente Utrecht «hangende geschilpunten over het eigendomsrecht van «twee strooken grond met daarop staande kluizen en «bogen en van het binnenplein, een en ander deel «uitmakende van het terrein, waarop zich de klooster- «gang bevindt, worden in der minne geëindigd op de «volgende wijze:

- I. «De gemeente Utrecht ziet geheel af van elk eigendoms- «of ander recht op dat terrein of eenig deel daarvan

«en erkent den Staat der Nederlanden als eenig eigenaar van dat geheele terrein.

«Daarentegen verbindt zich de Staat den doorgang voor voetgangers langs de zuidzijde van de Domkerk open te houden, in den regel dagelijks van 7¹/₂ uur des morgens tot 10 uur des avonds, en dien te onderhouden, schoon te houden en te verlichten.

- II. «De Staat der Nederlanden koopt van de gemeente het geheele gebouw met den grond, waarop het staat, haar toebehoorende, waarin thans het Leesmuseum gevestigd is, en wel voor de som van eenentwintig duizend gulden, te betalen in drie gelijke jaarlijksche termijnen in de jaren 1891, 1892 en 1893.
- III. «De Staat verbindt zich dit gebouw tot aan den begangen grond te sloopen, welke slooping zal geschieden door en op kosten van de gemeente Utrecht, die over de afbraak naar welgevallen mag beschikken, en het emplacement in dier voege zal opleveren, dat de kloostergang aan die zijde geheel open als historisch monument van het plein zichtbaar worde.
- IV. «De gemeente verbindt zich den gemeenen muur tusschen den kloostergang en het Leesmuseum ruw afgebikt en van de aanwezige witkalk bevrijd op te leveren, het emplacement te bestraten met klinkers en deze bestrating te onderhouden.
- V. «Alle kosten op de te sluiten overeenkomst vallende, met uitzondering van die van zegel, komen ten laste van den Staat.»

In verband hiermede zoude dan:

- A. Art. 1 der overeenkomst, waarop betrekking heeft de missive van Uw Excellentie's ambtsvoorganger van 12 December 1888, n°. 3699, afd. 0, moeten worden gelezen :

«Contractante ter andere, wenshende ter gelegenheid van het feest van het 250-jarig bestaan der «Utrechtsche Universiteit door eene feestgave hare be«langstelling in deze instelling te betoonen en ten haren «behoefte behoorlijke lokalen beschikbaar te stellen, «verbindt zich aan het Munsterkerkhof op de terreinen «kadastraal gemeente Utrecht, sectie B, n°s. 602, 603, «2696 gedeeltelijk en 2695 gedeeltelijk, binnen drie «jaren na de goedkeuring, bedoeld in artikel 2, een «aanvang te maken met de stichting van een nieuw ge«bouw en dit gebouw, hetwelk gemeente-eigendom blijft, «aan Contractant ter eenre ten behoeve der Rijks-Univer«siteit te Utrecht kosteloos in bruikleen af te staan ;»

en

B. de 3de alinea van artikel 3 kunnen vervallen.

Het zal ons zeer aangenaam zijn van Uwe Excellentie te mogen vernemen of deze hoofdpunten door Uwe Excellentie kunnen worden aangenomen, en zoo neen, welke wijzigingen Uwe Excellentie daarin verlangt.

Indien Uwe Excellentie zich wel met deze grondslagen vereenigt, dan zouden wij bovendien gaarne vernemen, of de overeenkomst in haar geheel of ten deele aan de goedkeuring der Wetgevende Macht moet worden onderworpen. Mocht eene regeling mogelijk zijn zonder tusschenkomst van de Wetgevende Macht, dan zoude ons dat bijzonder aangenaam zijn.

Immers willen de eigenaars der aan te koopen perceelen hun aanbod niet gestand doen gedurende zoo langen tijd als vereischt wordt voor het tot stand komen van eene wet, terwijl wij vreezen, dat de Raad zal opzien tegen het besteden van den aanzienlijken koopprijs zonder zekerheid te hebben, dat de regeling doorgaat.

Indien Uwe Excellentie nadere bespreking van deze regeling nog noodig acht, dan zal een der leden van ons College zich op Uw Excellentie's bericht gaarne onmiddellijk op het door Uwe Excellentie te bepalen uur naar 's-Hage begeven.

Verder nemen wij de vrijheid Uwe Excellentie te verzoeken ons te willen mededeelen of, en zoo ja, op welke voorwaarden het stukje Rijksground, begrensd door het perceel kadastraal gemeente Utrecht, sectie B, n°. 603, den zuidelijken muur van den kloostergang en den westelijken muur van het groot Auditorium, op bijgaande teekening B met eene roode tint aangegeven, aan de gemeente zoude kunnen worden afgestaan.

Aangezien de goede uitvoering van alle tot dusverre ontworpen bouwplannen door dezen eventueelen afstand zeer zoude worden bevorderd, achten wij het niet raadzaam eene daaromtrent te sluiten overeenkomst te verbinden aan de dading over den eigendom van den kloostergang.

In afwachting van Uw Excellentie's beslissing over deze voorstellen, mogen wij deze niet besluiten, zonder Uwe Excellentie onzen welgemeenden dank te betuigen voor de spoedige door Utrecht's burgerij zoo zeer gewenschte afdoening der zaken betreffende het Universiteitsgebouw, welke wij tot dusverre de eer hadden met Uwe Excellentie te behandelen.

Burgemeester en Wethouders der gemeente Utrecht,

De Burgemeester,

(get.) F. H. COBLIJN, *Wethouder.*

De Secretaris,

(get.) DE WATTEVILLE.

Nº

E

189

Un

Bu

Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

N°. 85. Afdeeling Kabinet.

Bericht op schrijven van 17 Juni
1890, n°. 320 F., betreffende
Universiteitsgebouw te Utrecht.

's-Gravenhage, 26 Juni 1890.

Gelijk U reeds uit mijn telegrammen van 20 en 21 Juni gebleken is, kan ik mij in hoofdzaak wel vereenigen met de in nevensgemeld schrijven voorgestelde dading.

Evenwel vereischt de redactie de volgende wijzigingen:

Punt I. Het is noodig behalve het terrein ook de daarop staande gebouwen te noemen; al. 1 kan dan luiden als volgt:

«De gemeente Utrecht ziet geheel af van elk eigendoms- of eenig ander recht op den Vrijhof en op de Kloostergangen met het terrein waarop deze zich bevinden, kadastraal bekend enz., of op eenig deel daarvan, en erkent den Staat der Nederlanden als eenigen eigenaar van die perceelen zonder eenige reserve hoegenaamd.»

In de 2de alinea ware te lezen: «een doorgang» in plaats van «den doorgang» omdat het onzeker is of bij den nieuwen toestand de doorgang zal blijven uitmonden ter plaatse waar dit thans geschiedt en het denkbaar is dat die uitgang verplaatst worde.

Punt II. Ten einde het karakter van dading beter te

Aan
Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.

doen uitkomen, behoort niet van *koop* gesproken te worden. De redactie luidt als volgt:

«De gemeente Utrecht staat in vollen en vrijen eigendom af aan den Staat der Nederlanden, die in eigendom aanneemt het geheele gebouw, kadastraal enz., waarin thans het Leesmuseum gevestigd is». Het overige vervalt om in een afzonderlijk art. IV behandeld te worden.

Punt III. De redactie is te vereenvoudigen, en behoort in termijnsbepaling te omvatten:

«De gemeente Utrecht verbindt zich binnen twee jaren (na de sluiting der overeenkomst) op hare kosten tot het tot aan den beganen grond sloopen van het gebouw in punt II bedoeld; het zodoende vrijkomend terrein met klinkers te bestraten en in diervoege opteleveren dat de kloostergang aan die zijde geheel open als historisch monument van het plein zichtbaar worde».

«De opbrengst van de afbraak komt ten bate der gemeente, welke het behoorlijk onderhoud der bestrating van het vrijgekomen terrein nu en later ten haren laste neemt.»

Punt IV vervalt dan en worde vervangen door het volgende:

«De Staat der Nederlanden verbindt zich ter uitvoering van het vorenstaande aan de gemeente Utrecht een subsidie te verleen van f 21000.— in gedeelten uittekeeren vóór 1 Januari 1894».

Punt V blijft.

De in verband hiermede door U voorgestelde wijzigingen in de overeenkomst betreffende de stichting van een nieuw gebouw ontmoeten geen bedenking.

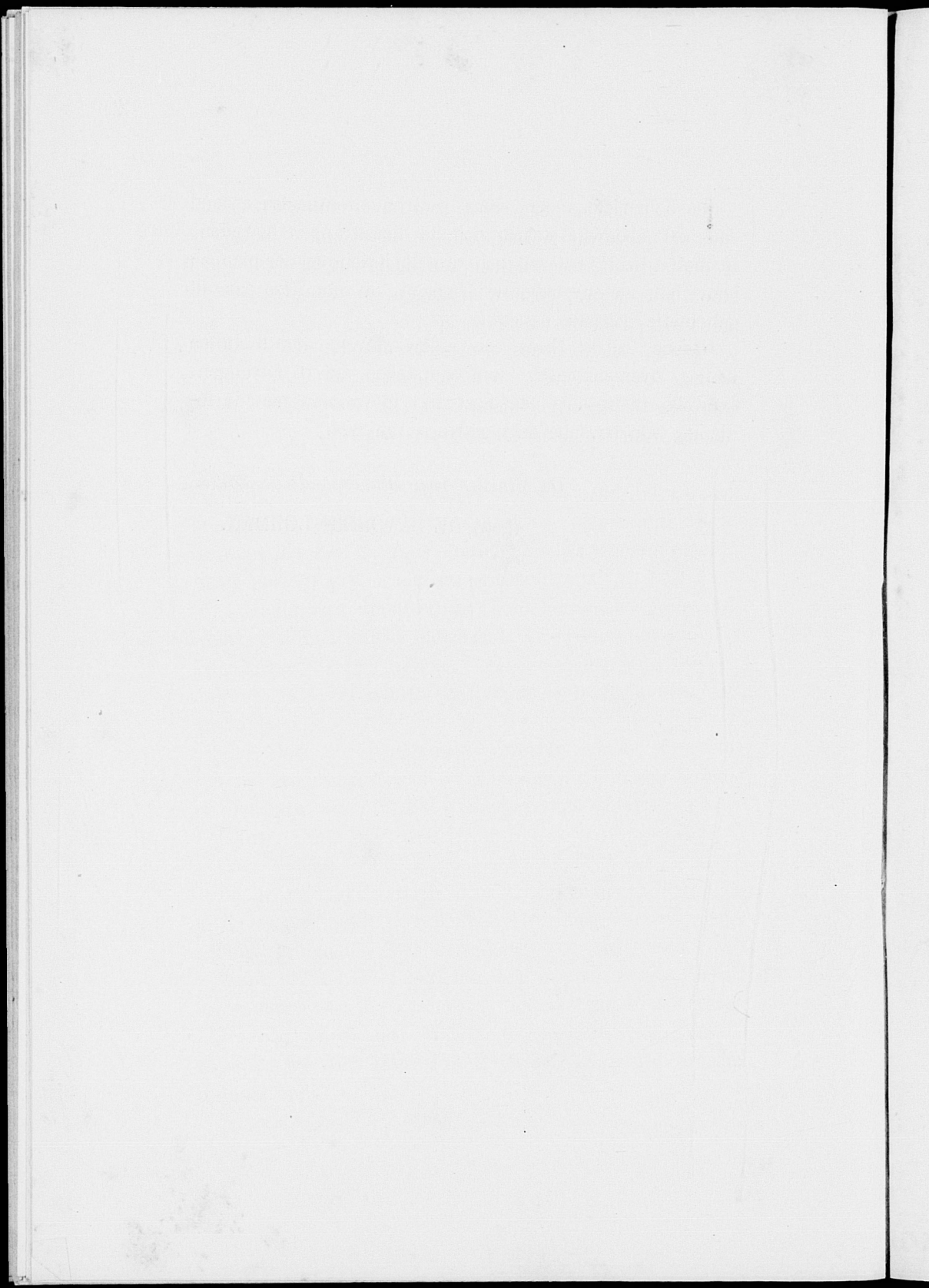
Gelijk ik U reeds berichtte ben ik voornemens eerlang een wetsontwerp tot verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting intedienen, waarin de eerste termijn van de Rijksbijdrage ter zake der bedoelde dading zal worden opgenomen.

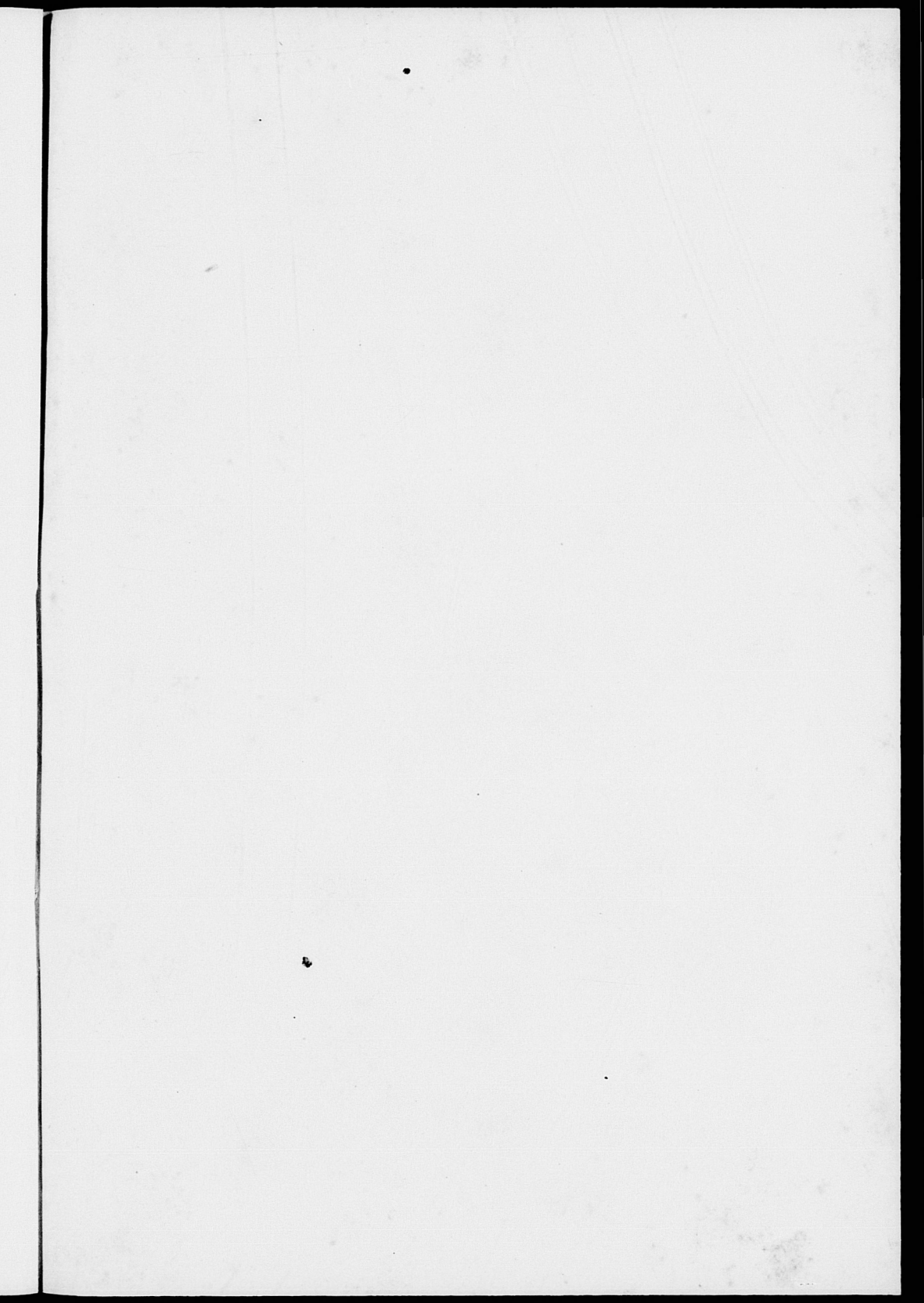
De behandeling der vraag omtrent eventueelen afstand van het gebouwtje waarin zich de diensttrappen bevinden, is niet urgent; het zal toch van de inrichting der plannen voor het nieuwe gebouw afhangen, of voor deze aan dit gebouwtje behoefte bestaat.

Gaarne zal ik thans een nader ontwerp der te sluiten dading overeenkomstig deze voorstellen van U ontvangen, hetwelk ik spoedig tegemoet zie, in verband met de indiening van bovenbedoeld ontwerp van wet.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

(get.) DE SAVORNIN LOHMAN.

-d. 4389

